

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Att balansera sekretess och samverkan i socialarbetares arbete med ungdomskriminalitet:

En kvalitativ intervjustudie

Christoffer Schade & Dag Gullstrand

Kandidatuppsats: SOPB63

Aktuell termin: VT23

Antal ord: 15 453

Handledare: Lars Ohlsson

Abstract

Authors: Christoffer Schade and Dag Gullstrand

Title: Balancing Confidentiality and Collaboration in Social Workers' Work with Youth Crime: A Qualitative Interview Study. [Translated title]

Supervisor: Lars Ohlsson

Examinator: Lars Crusefalk

The aim of this study was to examine social workers' experiences with collaboration and confidentiality when working with youth crime. A qualitative approach was employed, and five semi-structured interviews were conducted to investigate the research questions. Thematic analysis was used to analyse the data, which revealed both obstacles and opportunities in collaborating with third-party organisations. The theoretical starting points for the study were organisational and collaboration theory. The findings indicated various forms of collaboration and factors crucial to effective interactions, as well as those that prevented collusion. Specifically, the degree of integration was found to be paramount in determining the success of collaborative efforts, with institutional logics emerging as a significant determinant of collaboration and conflict dynamics. We believe this study will contribute to a better understanding of the challenges and opportunities of collaboration in social work practice.

Key words: youth crime, social services, collaboration & confidentiality.

Förord

Någon liknade en gång uppsatsskrivandet vid ett maratonlopp. Vi skulle snarare likna vårt skrivande vid hinderlöpning, då skrivandet kantats av många hinder. Olika typer av hinder har även varit ett huvudtema i vår uppsats, men då av annan natur. Så när vi nu andfådda korsar mållinjen, bör vi då tänka över de hinder vi övervunnit eller glädjas över att vi faktiskt nått i mål? Vi är övertygade om det senare är mer givande. Så här, vid avslutningen av vårt uppsatsskrivande, vill vi tacka de som funnits vid vår sida och motiverat oss framåt under arbetets gång. Vi vill även tacka våra respondenter för deras medverkan i vår studie.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställning	8
2. Kunskapsläge	8
2.1 Litteratursökning	9
2.2 Samverkan som begrepp	9
2.3 Motiv och faktorer som påverkar samverkan	10
2.4 Samverkan mellan polis och socialtjänst	13
2.4.1 Samverkansformer	15
3. Teori.....	16
3.1 Organisatoriska fält.....	17
3.2 Verksamhetsdomäner och domänanspråk.....	18
3.3 Institutionella logiker	19
3.4 Aktörers olika logiker i en avvägning	20
3.5 Logiker i krock.....	21
3.5.1 Isomorfism	21
3.6 Samverkansteori.....	22
4. Metod	23
4.1 Metodval och tillvägagångssätt	23
4.2 Urval och avgränsningar	25
4.3 Studiens tillförlitlighet.....	27
4.4 Bearbetning och analys.....	29
4.5 Etiska ställningstaganden.....	30

4.6 Arbetsfördelning	32
4.7 Presentation av respondenter.....	32
5. Resultat och analys	33
5.1 Samverkan	33
5.1.1 Hinder i samverkan.....	34
5.1.2 Möjligheter med samverkan.....	39
5.2 Sekretess	40
5.2.1 Att bryta sekretess	41
5.2.2 Sekretessdilemma.....	43
5.2.3 Sekretessens intresseavvägningar.....	46
5.3 Sammanfattning.....	49
6. Avslutande diskussion.....	50
6.1 Förslag på fortsatt forskning.....	52
Referenser	53
Bilagor.....	57
Bilaga 1 - Informationsbrev.....	57
Bilaga 2 – Intervjuguide.....	58

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Barn och unga är ofta förskonade från många av de sociala problem som plågar vårt samhälle. Dock finns det en del av dem som istället blir ansvariga för skapandet av ett av de mest aktuella sociala problemen - ungdomskriminalitet. En undersökning från Brottsförebyggande rådet (2022, s.65) visar att 50% av eleverna i årskurs 9 uppger att de har begått en eller flera av brotten skadegörelse, våldsbrott, narkotikabrott samt ringa stöld (tidigare benämnt snatteri) under det senaste året. Dessa brott kan leda till fängelsestraff enligt brottsbalken (SFS 1962:700), men på grund av straffbarhetsålder och mildare påföljder för personer under 18 år är det mindre vanligt att verkställa sådana straff.

I en svensk studie som undersöker vapenvåld bland manliga individer i åldern 15-29 år är forskarna intresserade av skillnaderna mellan Sverige och andra länder när det gäller att bli utsatt för denna typ av våld (Sturup et al. 2019, s.368). En slutsats som bekräftas av studien är att sannolikheten att bli offer för vapenvåld, både dödligt och icke-dödligt, är fem gånger större i Sverige jämfört med andra västeuropeiska länder (ibid. s.369-370). Studien konstaterar också att risken minskar efter 30 års ålder till en jämförbar nivå med andra länder, vilket tydligt belyser problemet med grövre ungdomskriminalitet i det svenska samhället. Forskarna klassificerar den nuvarande våldsspiralen som en *endemi*, steget innan en epidemi, för att markera den nationella utvecklingen som pågår (ibid. s.375). Den fråga som kvarstår är då varför situationen ser så annorlunda ut i Sverige jämfört med andra jämförbara länder och vilka faktorer som har bidragit till denna *våldsendemi*.

Ett varningssystem som har införts i det svenska samhället är användningen av orosanmälningar. Dessa anmälningar är avsedda att fungera som ett sätt för personer att informera socialtjänsten när det finns oro för ett barn som misstänks vara i riskzonen enligt Socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Enligt lagen är det obligatoriskt för hälso- och sjukvården, polisen och skolan att anmäla till socialtjänsten om de upplever oro för ett barn (ibid.). Syftet med detta är att

möjliggöra en tidig uppmärksamhet och att informera ansvarig myndighet om förekomsten av problem eller oro som kräver utredning och eventuell åtgärd för att förhindra fortsatt negativ utveckling. Därför blir ofta en socialarbetare en av de första brottsförebyggande kontakterna som en ungdom får och med detta finns där ett stort ansvar att lyckas i detta preventiva uppdrag.

Enligt forskarna Kassman, Wollter och Oscarsson (2016, s.116) är samverkan mellan olika aktörer en av de faktorer som har karakteriserat det svenska rättssystemet, där socialtjänsten har ansvar för ungdomar upp till 20 år. Artikeln framhåller också att sekretessen mellan aktörerna oftast begränsar informationsdelning till en generell nivå, vilket påverkar möjligheten till djupare samverkan. Det blir frustrerande när de olika aktörerna som är involverade i ungas liv inte kan dela med sig av information för att förhindra kriminell utveckling, vilket leder till att problemet upptäcks först när situationen redan har eskalerat. Forskarnas studie presenterar en lösning på dessa samverkansproblem genom Social Intervention Teams (STI), vilket innebär samarbete mellan socialtjänst och polis för att tidigt identifiera unga personer som begår brott (ibid. s.113-114). Enligt studien visade sig denna arbetsmetod vara effektiv och samtidigt påpekar den att samverkan utan en gemensam inriktning vanligtvis inte leder till preventiva åtgärder som gör skillnad (ibid. s.124-125). Denna situation kan betraktas som en realitet i dagens samhälle på grund av att metoden inte används.

Hur sekretesslagstiftningen och sekretessen påverkar samarbetet mellan olika aktörer (myndigheter) och deras informationsutbyte med klienter i deras ärenden är ett relativt outforskat område när det gäller arbete mot ungdomskriminalitet. I Sverige regleras sekretessen av offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:40), och dess bestämmelser utgör grunden för hur information får delas. Enligt Söderberg (2016, s.12-13) används samverkansplattformar som SSPF (Skola, socialtjänst, polis, fritid) som ett verktyg för att tillsammans förebygga brottslighet bland barn och unga. Problemet som uppstår inom denna kontext är när sekretessen mellan aktörerna inte tillåter informationsutbyte. Om det inte finns ett samtycke från vårdnadshavare, vilket skulle kunna gynna individen och ge vuxna möjligheten att tillämpa värdefulla resurser, kan sekretessen inte brytas (ibid. s.33-34).

Vi vill därför undersöka hur socialarbetare samarbetar med andra relevanta aktörer i samhället och hur de påverkas av den nuvarande sekretesslagstiftningen i sitt arbete. Ungdomskriminalitet kopplas ständigt ihop med en allt mer oroande samhällsutveckling. Genom att utforska ämnet vill vi skapa en förståelse för de problem och möjligheter som samverkan och sekretesslagar innebär i arbetet med ungdomar som anses vara kriminella eller på väg in i en kriminell bana. Ungdomskriminalitet är i sig ett socialt problem, men kan även vara relaterat till segregation, missbruk och arbetslöshet.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka hur socialarbetare upplever samverkan med andra aktörer och hur sekretesslagstiftningen påverkar arbetet med ungdomskriminalitet.

Frågeställningarna baserat på detta syfte är:

- Vilka hinder och möjligheter upplever socialarbetare finns för samverkan mellan socialarbetare och andra aktörer i arbetet med ungdomskriminalitet?
- Hur upplever socialarbetare att sekretesslagstiftningen påverkar arbetet med ungdomskriminalitet?

2. Kunskapsläge

Inom forskningen används begreppen samverkan, samarbete och samordning för att beskriva samma fenomen. Samordning syftar till att koordinera aktiviteter för att uppnå gemensamma mål, medan syftet med samverkan och samarbete är att samordna insatser mellan olika organisationer och individer. Samverkan kan ha flera motiv, såsom behovet av förändring eller ökad effektivitet. Samverkan kan också hämmas av faktorer som bristande samarbete mellan organisationer, skilda intressen och perspektiv. Trots att samverkan ofta ses som en lösning på många problem visar forskningen att det fortfarande finns betydande kunskapsluckor kring dess effektivitet. Utmaningarna med samverkan kan vara olika former av

hinder och är ofta en process som tar tid. För att ge en djupare förståelse för ämnet samverkan tar vi i vår uppsats upp den komplexa samverkan som sker mellan socialtjänst och polis.

2.1 Litteratursökning

För att söka relevant litteratur till vår uppsats har vi i huvudsak använt oss av databaserna LUBSearch och Google Scholar. Vi har använt sökorden *samverkan*, *ungdomskriminalitet*, *sekretess* och *socialt arbete*. Sökorden har kombinerats och även översatts till engelska för att öka sökresultatens omfattning.

2.2 Samverkan som begrepp

Inom samverkansforskningen råder det en viss begreppsförvirring kring hur begreppet samverkan ska definieras (Johansson 2011a, s.71-73). Begreppen samverkan, samarbete och samordning används många gånger för att beskriva samma fenomen (ibid. s.79). Enligt Horwath och Morrison (2007, s.56) är en orsak till denna begreppsförvirring att begreppet samverkan används för att beskriva en mängd skilda samarbetsarrangemang. Samverkan beskrivs som ett komplext begrepp som kan ta sig många olika former, tjäna olika syften och skilja sig drastiskt åt i innehåll (Axelsson & Bihari Axelsson 2013, s.17; Stranz et al. 2019, s.135-136).

Enligt Johansson (2011a, s.81-82) kan samverkan tänkas byggas upp av tre olika principer: synergi, koordinering och separation. Synergiprincipen innebär att samarbetet ger ett resultat som överstiger vad var och en av aktörerna hade kunnat åstadkomma enskilt. Aktörerna använder koordineringsprincipen för att tillsammans nå konsensus om ett visst problem och hur det bäst kan lösas. Genom separationsprincipen balanserar aktörerna behovet av en gemensam syn med behovet av att bevara sina yrkesroller, regelverk och uppdrag. För att uppnå synergiprincipen är det nödvändigt för de olika aktörerna att genom samverkan enas om en gemensam syn samtidigt som de behöver använda både separationsprincipen och koordineringsprincipen, då dessa tre principer enligt Johansson (ibid.) är intimt sammankopplade.

2.3 Motiv och faktorer som påverkar samverkan

I den vetenskapliga litteraturen om samverkan diskuteras olika motiv som kan bidra till dess uppkomst (Axelsson & Bihari Axelsson 2013, s.22). Dessa motiv kan variera och inkluderar behovet av att förändra och utveckla välfärdssamhället samt att öka effektiviteten. Enligt Huxham och Vangen (som citeras av Johansson 2011a, s.74) spelar den moraliska kompassen ofta en avgörande roll för att samverkan ska kunna uppstå. Samverkan betraktas som nödvändigt när ett problem är så komplext att det tydligt inte kan lösas av en enskild aktör (Johansson 2011a, s.61). Begreppet samverkan är positivt laddat, vilket gör att det kan vara både kontroversiellt och problematiskt att ifrågasätta dess syfte (Johansson 2011a, s.73). Trots att ökad samverkan ofta anses vara en självklar lösning på många problem, finns det fortfarande stora kunskapsluckor kring dess effektivitet (ibid. s.73-74). Enligt Anell och Mattisson (2009 s.78) är genomförandet av samverkan en svår process som innebär många hinder och tar tid. Dessutom är den positiva effekten för klienten högst osäker.

Tidigare forskning har syftat till att identifiera faktorer som på olika sätt antingen hämmar eller främjar samverkan (Johansson 2011a, s.75-76). Forskningen har visat på både likheter och skillnader mellan dessa faktorer beroende på vilket fokus som valts, exempelvis strukturella och kulturella faktorer, intressegemenskap eller intressekonflikter. Enligt Lindberg (citerad i Johansson 2011a, s.75) beskriver studier som fokuserar på intressegemenskap samverkan ofta som något icke-hierarkiskt, med ett gemensamt mål och med en slutsats som landar i att ju mer samverkan som sker desto bättre är det. Oavsett vilket fokus som väljs är det vanligt att forskningen på ett eller annat sätt försöker identifiera de faktorer som hämmar eller främjar samverkan (Lindberg citerad i Johansson 2011a, s.75). Det finns även ytterligare tidigare forskning som visar att samverkan mellan organisationer kan hindras av olika faktorer. En av dessa hämmande faktorer är bristen på en tydlig målformulering, bristen gör det svårt att bryta ned syftet till konkreta mål (Danermark & Kullberg 1999, s.35; Johansson 2011a, s.75). En annan faktor är otydligheten kring roll- och ansvarsfördelning, vilket kan leda till sämre samverkan kring exempelvis en patient (Danermark & Kullberg 1999, s.35-36).

De hämmande faktorerna kan vara av strukturell eller kulturell karaktär (Axelsson & Bihari Axelsson, 2013 s.27-28). Strukturella hinder kan uppstå på grund av olika lagstiftningar eller regelverk som aktörerna är skyldiga att följa (ibid.). Andra exempel på strukturella hinder är ekonomiska restriktioner, skilda politiska direktiv, administrativa gränser och olikheter i budgetar. Kulturella hinder kan vara skillnader i synsätt och värderingar, utbildningsbakgrund, olika kommunikationsstilar och revirtänkande (ibid. s.28). Revirtänkandet, som används för att skydda professionella kompetensområden och organisatoriska enheter, utgör även det en faktor som kan hindra samverkan. Forskarna (ibid. s.27-28) belyser kopplingen mellan kulturella och strukturella hinder. Regler och föreskrifter kan leda till skillnader i synsätt kring klienterna och riskerar att leda till professionskrockar. Bristen på kommunikation och förtroende mellan individer kan också förstärka skillnaderna i synsätt och därmed försvåra samverkan. Därför blir de kulturella hindren de mest utmanande att övervinna (ibid.). Strukturella hinder kan oftast övervinnas genom olika undantag från regler eller restriktioner, förutsatt att det finns en vilja att göra så. Å andra sidan kan avsaknaden av effektiv kommunikation och ömsesidigt förtroende mellan individer skapa betydande svårigheter och nästan oöverstigligen hinder för samverkan.

Samverkan beskrivs till stor del som en främjande faktor inom socialt arbete och har utvecklats till att bli en standardiserad arbetsmetod (Axelsson och Bihari Axelsson 2013, s.27-28). Beroende på hur de professionella aktörerna hanterar fördelarna och framgångsfaktorerna i samverkan kan dessa också utvecklas till hinder. Det som anses positivt för samverkan kan alltså påverka samverkansarbetet negativt. Författarna (ibid.) argumenterar för att detta ofta inträffar när det finns kulturella skillnader mellan olika aktörer och professioner. Dessa skillnader kan exempelvis vara olika värderingar och beteendemönster, vilka sedan utvecklas till hinder i samverkan (ibid.). Men om man lyckas överkomma dessa hinder kan det istället bidra till ömsesidig förståelse och respekt, vilket anses fördelaktigt i samverkansarbetet. När samverkan fungerar kan det leda till ökat engagemang och möjliggöra ett större kontaktnät, vilket i sin tur bidrar till ökad professionell kompetens hos de involverade aktörerna (ibid.).

s.34). Genom samverkan öppnas därför möjligheter för socialarbetare att tillsammans arbeta mot ungdomskriminalitet, men de professionella behöver samtidigt visa respekt för de hinder som kan behöva övervinnas.

Anell och Mattisson (2009, s. 79-81) menar att forskningen visar att faktorer som ofta benämns som framgångsfaktorer i litteraturen sällan kan bevisas vara verkliga framgångsfaktorer. Enligt författarna ger beskrivningar av samverkan i litteraturen en illusion av att samverkan fungerar och kan uppnås. I praktiken präglas samverkan dock av brister såsom bristande deltagande från aktörer och avsaknad av fungerande allianser mellan olika parter (ibid. s. 80). Detta är något som i sin tur drabbar både klienten, vilket exempelvis skulle kunna vara en ungdomskriminell person, men även aktörerna som ödslar sin tid på en icke-fungerande samverkan. När det finns en uppfattning av att samverkan är ett välfungerande koncept, genomförs det även mindre forskning inom området, vilket hindrar upptäckten av eventuella problem (ibid. s.79). En möjlig orsak till att samverkan ofta beskrivs som en framgångsfaktor inom socialt arbete skulle kunna vara att forskare och författare avsiktligt vill framställa samverkan som något möjligt att uppnå, samtidigt som de blundar för de hinder som ofta förekommer i samverkansprocessen (ibid. s. 80). Därför är det viktigt för socialarbetare att inta en kritisk hållning till samverkan och inte omedelbart vända sig till denna metod utan att först utforska möjligheterna inom sin profession.

Samverkan inom samhället kan vara en positiv lösning på problem och utmaningar, men en otydlighet i mål och innehåll kan leda till att samverkan utvecklas till en symbolisk gest istället för konkret handling. Enligt Stranz et al. (2019, s.133-134) utgör samverkan både en retorisk sfär och en konkret praktik som är svår att ifrågasätta. Inom den retoriska sfären betraktas samverkan som en lösning på samhällets olika problem och utmaningar. Trots att samverkan är en positiv företeelse är det även något abstrakt då mål och innehåll ofta är vagt definierade. Forskarna menar att denna otydlighet kan leda till att samverkan istället utvecklas till en symbolisk gest, en tom handling, särskilt när samverkan initieras uppifrån som en respons på centrala direktiv. I det andra fallet, den konkreta praktiken, syftar samverkan till samordning och informationsutbyte mellan aktörer som delar samma ansvarsområde (Stranz et al. 2019, s.133). Enligt

Stranz et al. (ibid.) är detta en direkt respons på olika professionella problem som uppstår. Syftet med den konkreta praktiken är att motverka snävt fokus och tunnelseende, särskilt då socialtjänstens uppdrag har utvecklats till att bli mer specialiserat.

Socialtjänstens uppdrag har i vissa fall blivit tydligare, samtidigt som gränsöverskridandet mot den straffrättsliga beslutslogiken har blivit en faktor. Juridifiering är en form av institutionell förändring som innebär att samhällets sociala problem förväntas lösas genom juridiska åtgärder, vilket gör balansgången mellan användningen av socialrätten och straffrätten alltmer otydlig (Johansson 2011b, s.40). Detta innebär att sociala problem i en högre grad förväntas lösas i en tingsrätt, istället för på socialkontoret, och en förskjutning sker från den sociala sektorn till det juridiska området. Anledningen till den förskjutningen skylls delvis på samverkan som involverar parter där två individuella utredningar ofta genomförs. En del av orsaken till denna förskjutning kan tillskrivas samverkan, där två individuella utredningar ofta genomförs. Ett exempel är när en ungdomskriminell person utreds för brott av polisen, samtidigt som socialtjänsten utreder behovet av stöttande insatser. Enligt forskaren (ibid.) har det blivit allt vanligare att den socialrättsliga logiken fått ge plats åt den straffrättsliga, vilket även påverkat hur socialarbetare förhåller sig till sin arbetsroll. Det innebär att aktörer inom socialt arbete intagit ett straffrättsligt perspektiv, vilket kan ha påverkat deras inställning till sin arbetsroll arbetandes under behandlingslogiken samt deras syn på klienten. Denna juridifiering utgör ett hinder för socialarbetare i samverkan, eftersom de då avviker från behandlingslogiken och istället tillämpar ett straffrättsligt perspektiv, vilket troligtvis går emot det uppdrag en socialarbetare förväntas ha i samverkan.

2.4 Samverkan mellan polis och socialtjänst

En modell för samverkan mellan polis och kommun har tagits fram av Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Syftet med modellen är att öka effektiviteten i resursanvändningen och uppnå mer genom samverkan än vad enskilda aktörer kan uppnå (Brottsförebyggande rådet 2020, s.42). Dokumentet beskriver de olika

problemområden som aktörerna har valt att samarbeta kring. Vikten av att beakta sekretesslagarna i en operativ samverkan framhålls, även om sekretessfrågan inte beskrivs som en stor utmaning inom en strategisk samverkan (ibid. s.43). Under samverkansfasen betraktas inte sekretessproblemet som aktuellt och det blir istället aktuellt när olika åtgärder diskuteras för att sedan genomföras.

I samband med översynen av sekretesslagstiftningen (SOU 2003:99, s.340) genomfördes en enkätundersökning med polis och socialtjänst för att undersöka deras syn på samverkan mellan de båda myndigheterna. En tydlig trend i enkätsvaren var att polisen i högre grad än socialtjänsten ansåg att individinriktning var en nödvändighet, medan socialtjänsten menade att information av allmän karaktär oftast var tillräcklig för ett gott samarbete. Generellt sett var polisen mer positiv till samverkan än socialtjänsten och såg det som en grundläggande förutsättning för att hantera ungdomskriminaliteten. Fördelarna med samverkan innefattade en bättre helhetssyn och förståelse för varandras arbete, medan de nackdelar som nämndes var att det var tidskrävande och att bristande resurser ledde till frustration. Respondenterna inom socialtjänsten uttryckte även oro för att deras samverkan med polis riskerade att *polisifiera* verksamheten med minskat förtroende som följd. Enkätundersökningen (ibid. s.340-341) visade att både polis och socialtjänst ansåg att bristande kunskap om sekretesslagen hade en negativ påverkan på samverkan mellan aktörerna. Respondenterna uppgav att otillräckliga kunskaper ofta ledde till snäva tolkningar av vilka möjligheter som fanns att lämna ut uppgifter, vilket var något som skapade en känsla av osäkerhet hos handläggarna. Många informanter menade att sekretesslagen gav handläggarna för stort utrymme för egna tolkningar.

I en nyligen genomförd intervjuundersökning studerades informationsutbytet som skedde mellan poliser och socialarbetare (Hjerstedt et al. 2020, s.614, 625). Resultatet visade på en obalans och poliserna upplevde att de delade mer information med socialtjänsten än vad de fick tillbaka. Socialarbetarna menade däremot inte, till skillnad från poliserna, att informationsöverföringen skulle vara enkelriktad. I undersökningen framgick det att uppgifter som polisen ansåg sig sakna från socialtjänsten var den nödvändiga information som krävdes för att bygga upp en gemensam lägesbild (Hjerstedt et al. 2020, s.614). Informationen

som polisen upplevde sig sakna var exempelvis den om vilka ungdomar som var involverade i narkotikabruk och försäljning. En informant från socialtjänsten menade att det fanns lagstöd för att bryta sekretess i syfte att hindra fortsatt brottslighet hos ungdomar, men att inget stöd fanns för att informera om planerade insatser utan ett godkännande från familjen. Poliser lyfte även upp resursbrist och resursobalans som hinder i informationsdelningen. Polisen har under de senaste åren önskat och fått utökade resurser medan kommunerna inte fått det i lika hög grad, vilket skapat en tydlig resursobalans. Resursbristen och resursobalansen resulterade i att polisen lämnade information till socialtjänsten som saknade möjlighet att agera i samma grad.

2.4.1 Samverkansformer

Samverkan kring ungdomar som löper hög risk att hamna i kriminalitet eller missbruk har under en längre tid varit etablerad, dock har en relativt ny form av samverkan på individnivå utvecklats under 2000-talet (Söderberg 2016, s.38-39). Tidigare baserades samverkan vanligtvis på grupp- eller områdesnivå, medan fokus i den nya samverkansformen istället riktas mot individen. I den nya samverkansformen som kallas SSP eller SSPF har även polisen en mer central roll. Det är en samverkansform som involverar skola, socialtjänst och polis – och i vissa kommuner även fritidsverksamhet. Samarbetsprocessen inleds oftast med att polis eller skola gör en orosanmälan till socialtjänsten som sedan genomför en utredning (Söderberg 2016, s.36-37). Uppstår misstankar om brott, måste polisen genomföra ytterligare utredningar. Sekretessen mellan socialtjänsten och polisen kan temporärt brytas om samtycke ges, oftast av ungdomen eller vårdnadshavaren. Även om polisen ofta är den initierande parten i samarbetet, så har socialtjänsten det övergripande ansvaret för att samverkan runt en ungdom genomförs (ibid.).

Polisen är den aktör som i samverkansprocessen som tydligast uttrycker frustration över socialtjänstens arbete (Söderberg 2016, s.115). Enligt författaren uppfattas socialtjänstens roll som diffus, vilket är något som bidrar till den tröghet som uttrycks i samverkan mellan aktörerna (ibid.). Polisen menar att hanteringen av sekretessen är den viktigaste förutsättningen för att samverkansplattformen ska

fungera. Studien visar att lärare och polis ser sekretessen som ett hinder i samverkan. De uttrycker frustration över bristen på återkoppling från socialtjänsten efter att orosanmälan gjorts. Information som skickas till socialtjänsten kan ofta upplevas som enkelriktad, då socialtjänsten har strängast sekretesslagstiftning av de tre aktörerna i samverkan. Denna enkelriktning riskerar att begränsa informationsutbytet och göra det svårt för andra aktörer att vara delaktiga i beslut om insatser och utredningar.

SPP som brottspreventiv metod används av andra skandinaviska länder samt i Storbritannien (Söderberg 2016, s.26, 29). En utvärdering som gjordes av metoden i Danmark visade att den var framgångsrik i arbetet med att förebygga drog- och ungdomsproblem hos ungdomar. I både Danmark och Norge betonas vikten av god samverkan som en viktig och framgångsrik brottspreventiv faktor, men det konstateras också att sekretessen kan utgöra en begränsning i vissa situationer (Williams 2009, s.578-579; Sestoft et al. 2014, s.373-374). De etiska aspekterna av samverkan är något som i forskningen uppmärksammas av Williams (2009, s.579) och Sestoft et al. (2014, s.373). De menar att frågor som rör sekretess utgör den största etiska problematiken inom samverkan. En dansk studie visade att flera respondenter ansåg att samverkan fungerade väl, även om det framkom att det fortfarande krävs ytterligare diskussioner kring den specifika gränsdragningen för sekretessen (Sestoft et al. 2014, s. 373-374).

3. Teori

I vår uppsats har vi valt att använda oss av begreppet samverkan som ett övergripande tema för att studera samverkansprocesser. För att analysera detta har vi inspirerats av den nyinstitutionella organisationsteorin, där vi främst fokuserar på institutionella faktorer påverkan på samverkan. I vår analys använder vi begrepp som vi hämtat från Grapes (2006, s.62-68) analys av samverkansprojekt inom olika människobehandlande organisationer. Grape ibid. s.52, 55-57) beskriver hur olika verksamhetsdomäner tillhör olika organisatoriska fält som innehåller olika institutionella logiker. Dessa institutionella logiker kan leda till både konflikt och konsensus mellan olika aktörers domänanspråk.

Graden av integration spelar en viktig roll för att uppnå framgångsrik samverkan. Integration är ett begrepp vi även senare i vår analys använder. DiMaggio och Powell (1983, s.147) beskriver hur olika logiker inom olika fält likriktas och börjar likna varandra i en process de kallar isomorfism. Vi är särskilt intresserade av hur institutionella logiker påverkar samverkan, men även hur de både påverkar och påverkas av varandra. I tolkningen av vår empiri använder vi oss av Horwath och Morrisons (2007, s.56-57) hierarkiska modell för att beskriva olika nivåer av samverkan, den hjälper oss att förstå hur samverkan kan resultera i olika utfall på olika nivåer.

3.1 Organisatoriska fält

Inom den organisatoriska teorin definieras ett organisatoriskt fält som ett avgränsat område där flera olika aktörer bedriver liknande verksamhet riktad mot en gemensam målgrupp och med ett övergripande syfte (Grape, 2006, s.51; DiMaggio & Powell, 1983, s.148). Ett exempel på ett sådant organisatoriskt fält är arbetet mot ungdomskriminalitet. Inom detta område kan ärenden som rör ungdomskriminalitet betraktas som ett organisatoriskt fält på grund av att de involverade aktörerna deltar i olika samordningsmöten och delar både målgrupp och syfte. Inom ramen för ett organisatoriskt fält uppstår ofta kontaktytor där olika institutionella logiker möts. Detta innebär att de olika aktörerna agerar och tänker på olika sätt, baserat på sina egna principer och värderingar. Dessa olikheter kan ha en påverkan både på organisationen i sig och på genomförandet av arbetsinsatser inom fältet (Grape, 2006, s.51-52).

För att förstå hur samverkan i arbetet med ungdomskriminalitet fungerar inom det organisatoriska fältet är det viktigt att känna till de olika institutionella logikerna som finns och påverkar. Enligt Grape (2006, s.53-54) kan det inom ett specifikt organisatoriskt fält existera flera institutionella logiker, vilka ofta är nära kopplade till de olika aktörerna. Det innebär att varje aktör kan ha sitt etablerade arbetssätt och perspektiv på ungdomskriminalitet, som grundar sig i deras specifika organisatoriska och yrkesmässiga bakgrund. Genom att förstå dessa institutionella logiker kan man få en djupare insikt i hur samverkan och samordning kan främjas inom fältet (ibid.).

Enligt Johansson (2011a, s.116-117) är det svårt att beskriva aktörerna i hennes undersökning som tillhörande ett gemensamt organisatoriskt fält på grund av de betydande skillnader som råder mellan dem. Dessa beskrivs som väsentliga skillnader i samverkansarbetet och ett exempel som ges är att aktörer i samverkan har olika regler och förhållningssätt som de olika fälten behöver utgå från, vilket gör att de inte kan definieras under samma benämning. Författaren bedömer därför att aktörerna istället behöver placeras i olika institutionella fält, då detta anses mer övergripande och bättre förklarar deras faktiska tillhörighet (ibid.). Skillnaden för en aktör att tillhöra det organisatoriska fältet jämfört med det institutionella fältet är att det förra är mer övergripande och kan inkludera fler aktörer (ibid. s.117-119). Den mest tydliga skillnaden är dock att aktörerna inte längre behöver kämpa för att deras egen logik ska dominera i en samverkanskonstellation. Enligt Johansson (ibid.) finns det aktörer som strävar efter att deras logik ska styra hur andra aktörer agerar vid samverkan. Genom att aktörerna istället tillhör det institutionella fältet behöver de inte längre kämpa om denna maktposition, och kan istället lägga sitt fokus mer på samverkan, än att låta sin logik prägla samverkansarbetet (ibid.).

3.2 Verksamhetsdomäner och domänanspråk

Begreppet verksamhetsdomän används för att förklara interaktionsprocessen och aktiviteterna inom samverkan, där olika aktörer verkar inom avgränsade områden med specifika mål och funktioner (Grape 2006, s.53-54). Grape (ibid.) menar att begreppet verksamhetsdomän är nödvändigt att använda när man, med hjälp av begrepp såsom organisatoriska fält och institutionella logiker, har klargjort de ramar som styr interaktionen i ett samverkansprojekt. Grape menar att begreppet verksamhetsdomän är användbart för att förklara själva processen i samverkan och vad de olika aktörerna faktiskt gör. Verksamhetsdomän definieras som ett konkret verksamhetsområde som avgränsas av de mål som en organisation arbetar för att uppnå, samt de funktioner som krävs för att nå dessa uppsatta mål (Grape, 2006, s.53). Socialtjänstens verksamhetsdomän kan beskrivas som bedömning av ungdomens behov av skydd och stöd, polisens verksamhetsdomän primärt kan ses som brottsutredning.

Korsande verksamhetsdomäner i samverkan mellan myndigheter kan leda till domänkonflikter eller domänkonsensus mellan aktörer som strävar efter legitimitet inom sina respektive områden (Grape 2006, s.55). Även om olika myndigheter har sina egna verksamhetsdomäner kan det uppstå situationer i samverkan när dessa domäner på olika sätt korsar varandra. Inom det sociala arbetet gör aktörer anspråk på att inneha den nödvändiga kunskapen för att fatta beslut om lämpliga insatser för sina klienter. Med utgångspunkt från sin egen institutionella logik strävar aktörerna efter att vara de legitima företrädarna för en specifik verksamhetsdomän (Grape 2006, s.70). Denna sträva efter att vara en legitim företrädare beskriver Grape (2006 s.53-57) som ett domänanspråk. Det förekommer situationer då olika organisationer av olika orsaker kan vara intresserade av samma verksamhetsdomän, och det är dessa situationer som riskerar att resultera i olika problem (Grape 2006, s.56).

Om aktörerna inte är överens om domänanspråket kan detta leda till domänkonflikt, medan en enighet istället skapar en domänkonsensus (Grape 2006, s. 59-70, 100). Domänkonflikterna uppstår när olika aktörer försvarar sin legitimitet och sina anspråk på att vara de som har rätt att fatta beslut och agera inom området. Å andra sidan kan enighet och gemensamma överenskommelser skapa domänkonsensus (Grape 2006, s.100). Domänkonsensus minskar potentiella motsättningar och möjliggör mer samordnade insatser i arbetet mot ungdomskriminalitet.

3.3 Institutionella logiker

Enligt Grape (2006, s.51-52) fungerar de institutionella logikerna som en ram som styr handlingarna hos olika aktörer och definierar vad som anses vara acceptabelt inom ett specifikt område. Dessa logiker kan både begränsa eller möjliggöra olika handlingsalternativ för aktörerna och påverkar även hur deras handlingar tolkas av andra inom samma område. Inom samverkan mellan polisen och socialtjänsten, som arbetar med ungdomskriminalitet, blir det tydligt hur socialtjänsten följer en behandlingslogik medan polisen agerar enligt straffrättslig logik.

De olika institutionella logikerna kan skapa spänningar och utmaningar i samverkan mellan polisen och socialtjänsten. Skillnader i perspektiv och fokus kan leda till motsättningar och svårigheter i att hitta ett gemensamt tillvägagångssätt. Samtidigt kan en medvetenhet om och förståelse för dessa logiker vara till fördel i samverkan. De institutionella logikerna är därför viktiga verktyg för att förstå de processer som sker både inom och mellan organisationerna (Grape, 2006, s.50-51). Genom att identifiera och reflektera över de olika logikerna kan aktörerna bättre navigera och hantera de utmaningar och möjligheter som uppstår i samverkan för att bekämpa ungdomskriminalitet.

3.4 Aktörers olika logiker i en avvägning

En institutionell övergripande intresseavvägningslogik styr samverkan mellan polis och socialtjänst, medan mål- och normrationaliteten kopplas till de individuella aktörerna och deras logiker (Johansson 2011a, 121-122.). I sin avhandling beskriver Susanna Johansson (ibid.) de två olika logiker som existerar inom samverkan mellan polis och socialtjänst – en behandlingslogik och en straffrättslig logik. Johansson (ibid.128-129) menar att de institutionella logikerna för polisen och socialtjänsten kan tolkas som motstridiga. Polisens institutionella logik är normrationell och liknar det straffrättsliga beslutsfattandet, medan socialtjänstens behandlingslogik istället är målrationell och mer liknar socialtjänstlagen. I de förhandlingar som sker mellan aktörerna och deras logiker utvecklas enligt Johansson (ibid.) en ny logik, en intresseavvägningslogik. Samverkan mellan polis och socialtjänst kan därför beskrivas som en institutionsövergripande intresseavvägningslogik, medan mål- och normrationaliteten är de logiker som kopplas till aktörerna. Innehållet och konsekvenserna av en samverkan styrs av ständiga och föränderliga förhandlingar mellan aktörerna och deras olika logiker (Johansson 2011a, s.129). För att förstå innehållet och konsekvenserna av en samverkan menar författaren (ibid.) att det är avgörande att identifiera vilka institutionella logiker som är involverade. Samverkan är en avvägning där aktörerna står inför ett dilemma: å ena sidan behöver de samarbeta för att utbyta information och samordna utredningar, men å andra sidan måste de upprätthålla gränserna och bevara sin professionella roll (ibid. s.81-82).

Makten som krävs för att driva igenom beslut uppstår ofta i ett institutionellt vakuum, vilket utmanar aktörernas regler och normer (Hajer 2003, s.175, passim). Forskaren (ibid.) menar att makten som krävs för att driva igenom beslut ofta uppstår i vad han kallar ett institutionellt vakuum. Det institutionella vakuudet är en utmaning för aktörernas regler och normer, då det i tomrummet inte finns tydliga riktlinjer för hur beslut ska tas. Aktörerna strävar därför inte bara efter att hitta en lösning på det specifika problemet, de strävar även efter att förhandla om nya institutionella regler, normer och uppfattningar. Johansson (2011a, s.128-129) beskriver hur denna förhandling skapar en avvägningslogik inom samverkan, vilken motsvarar det institutionella vakuudet som Hajer (2003, s.175, passim) beskriver.

3.5 Logiker i krock

Tidigare forskning har hävdats att olika logiker kan samexistera under en övergångsperiod, men till slut når en av dem en seger (Carlsson-Wall et al. 2016, s.47). Senare forskning argumenterar dock för att flera logiker kan fortsätta att samexistera under en längre tidsperiod. Enligt forskarna (ibid. s.48) är det svårt att definiera logiker som antingen kompatibla eller inkompatibla, och prioriteringen mellan dem kan variera beroende på tidsperioder och situationer. Vissa situationer gynnar samtidigt flera logiker, medan andra situationer enbart gynnar en logik. Författarna beskriver relationen mellan olika logiker som situationsbunden och även tvetydig. Enligt Reay och Hinings (2009, s.643, 647) behöver det inte nödvändigtvis vara en dominerande logik som styr för att uppnå stabilitet. Ett resultatriktat samarbete kan vara framgångsrikt även om aktörerna håller fast vid sina egna logiker. Författarna argumenterar att det är bättre att ha separata idéer med ett gemensamt mål i ett samarbete än att försöka konstruera en gemensam logik eller mål.

3.5.1 Isomorfism

Begreppet isomorfism, introducerat av DiMaggio och Powell (1983, s.147) inom ramen för den nyinstitutionella teorin, beskriver hur aktörer inom ett fält tenderar att bli mer lika varandra genom ömsesidig påverkan. Isomorfism innebär att det

finns en viss grad av likriktning och homogenisering av beteenden och normer inom ett fält, trots eventuella spänningar mellan aktörer (Eriksson-Zetterquist, 2009, s.76-77). I vår uppsats innebär isomorfism att aktörerna inom samverkan mellan polisen och socialtjänsten i arbetet mot ungdomskriminalitet påverkar varandra och påverkas av varandra. Trots att det kan finnas skillnader och spänningar mellan dessa aktörer, kan man observera en viss grad av likriktning och anpassning av beteenden och normer. Detta beror på det ömsesidiga växelspelet mellan aktörerna, där de kontinuerligt påverkar och formas av varandra. Isomorfism blir således en viktig faktor att beakta i arbetet mot ungdomskriminalitet, eftersom det kan påverka samverkansprocessen och skapa en gemensam plattform där polisen och socialtjänsten kan närma sig varandra och dra nytta av varandras kunskap och resurser.

3.6 Samverkansteori

I vår analys har vi även valt att inkludera samverkansteorin presenterad av Horwath och Morrison (2007, s.56-57). Det är en samverkansteori som fokuserar på samverkan inom ramen för utsatta barn. Författarna introducerar en femgradig indelning av samverkan, vilken vi valt att använda som en analytisk ram för vår undersökning. Den första och lägsta nivån av samverkan, kommunikation (communication), handlar om att aktörer från olika nivåer kommunicerar med varandra på individuell basis utan några specifika överenskommelser eller gemensamma mål (ibid. s.56). Samarbete (co-operation) – den andra nivån i modellen – innebär att samverkan ökar något. På den tredje nivån, samordning (co-ordination), sker samverkan något mer formaliserat, men bristande efterlevnad sanktioneras inte. Den fjärde nivån i modellen är koalition (coalition), där de ingångna avtalen är mer formaliserade och aktörerna är beredda att delvis avstå från sin autonomi för att uppnå samverkansmålen (ibid.). Den högsta nivån, integration (integration), kännetecknas av en tydligt formaliserad samverkan, målen är gemensamma och samverkan är något prioriteras över individuella aktörers intressen. Horwath och Morrison (ibid.) hävdar att den högsta nivån av samverkan leder skapandet av en ny gemensam identitet.

I Horwath och Morrisons modell (2007, s.56-57) är samverkansnivåerna hierarkiskt uppbyggda, där varje högre nivå innebär en högre grad av formalisering och gemensamma mål. Den lägsta nivån, kommunikation, kännetecknas av individfokuserad samverkan som bygger på frivillighet. På den högsta nivån, integration, är samverkan starkt formaliserad och syftar till att uppnå gemensamma mål som prioriteras framför individuella intressen. Modellen kan användas för att förstå och analysera samverkan mellan aktörer på olika nivåer.

Horwath och Morrison (2007, s.56) observerar en tydlig trend mot en högre grad av interorganisatorisk samverkan som en följd av att tidigare separata organisatoriska system förenas. En viktig faktor för framgångsrik samverkan enligt Grape (2006, s.50-51) är en hög grad av integration i interaktionen mellan aktörerna. Grape (ibid.) menar att Danermark och Kullbergs (1999, s.35-36) resonemang om framgångsfaktorer inom samverkan kan kopplas till en hög grad av integration. Begreppet integration syftar till att förklara om aktörerna har en gemensam målsättning och i sådana fall agerar som om syftet vore gemensamt (Hvinden 1995, refererad i Grape 2006, s.51,59). Integrationen kan vara antingen horisontell eller vertikal karaktär. Enligt Hvinden är tre faktorer avgörande för om horisontell integration är framgångsrik eller inte: en gemensam uppfattning om problemen, en gemensam syn på målen och ömsesidigt beroende mellan parterna.

4. Metod

4.1 Metodval och tillvägagångssätt

Syftet med denna uppsats är att förstå och lära oss om socialarbetarnas upplevelser av deras arbete på arbetsplatsen. Därför blir det naturligt för vårt uppsatsarbete att använda oss av en kvalitativ ansats, då ansatsen i sig bidrar med flera gynnande faktorer för vår möjlighet att komma fram till resultat. Enligt Ahrne och Svensson (2015, s.15) möjliggör användningen av en kvalitativ metod ett enkelt tillvägagångssätt för att komma närmare det som studeras och observeras. Syftet är att öka forskarnas förståelse för den insamlade datan och samtidigt uppleva intryck som annars hade kunnat gå förlorade vid användning av

en kvantitativ ansats. Dessutom anser också författarna (ibid. s.15-16) att en kvalitativ metod bör användas för att samla in data som inte kan mätas, som respondenternas upplevelser och känslor, medan en kvantitativ ansats istället bör tillämpas när man till exempel ska mäta mängden av ett fenomen. Därför blir även det kvalitativa tillvägagångssättet mest tillämpligt utifrån våra frågeställningar och syfte.

Inriktningen på vår kvalitativa ansats grundas i ett abduktivt tänkande. Genom att använda oss av denna metod beskriver Bryman (2018, s.478) att studien baseras på den uppfattning om världsbilden respondenterna innehar. Då vi är intresserade av hur enskilda socialarbetare upplever olika fenomen eller arbetsprocesser, blir det relevant för studien att sätta sig in i deras perspektiv för att korrekt belysa den tolkning som de förmedlar. Den insamlade datan från respondenterna vägs sedan in i med den tidigare forskningen i analysen.

Samtliga av våra intervjuer genomfördes genom digitala mötesrum som Zoom eller Teams. Vi använde oss av webbkameror så att alla kunde se varandra under samtalen för att likna ett fysiskt möte så mycket som möjligt. Genom att använda digitala möten kunde vi övervinna geografiska avstånd och ändå ta del av respondenternas berättelser. Vilket innebar att vi fick tillgång till empiriskt material som troligen gått förlorat om vi endast genomförde fysiska intervjuer. Dessutom tilläts respondenterna att befinna sig i en trygg miljö, vilket kan ha ökat deras trygghet för att öppna upp sig under intervjun (Bryman 2018, s.591). Men genom att använda oss av webbkameror kunde vi även ta in respondenternas kroppsspråk och ansiktsuttryck, vilket medförde djup och en ökad förståelse för deras utsagor (ibid. s.592). Däremot anser vi att fysiska intervjuer hade kunnat ytterligare förbättra vår förståelse och relation till våra respondenter. Vid ett fysiskt möte hade vi kunnat introducera oss själva och småprata med vår respondent på ett annat sätt än i ett digitalt mötesrum.

Enligt Bryman (2018, s.591) är det mer naturligt och enklare att skapa, samt vidmakthålla relationer i ett fysiskt möte. Dessutom är risken mindre för tekniska problem och intervjuaren har en större möjlighet till flexibla lösningar när en intervju genomförs fysiskt (ibid. s.593). Forskaren Seitz (2016, s.229) diskuterar i

sin artikel kring användandet av Skype (en digital mötesplattform likt Zoom) och dess påverkan på kvalitativa intervjuer. Hon identifierar fyra huvudteman; *avbrutna samtal och pauser, ohörbara segment, en oförmåga att att läsa av kroppsspråk och icke verbala signaler, samt förlust av intimitet* som problemområden med digitala intervjuer (ibid. s.230-233). Strategier för att överkomma dessa hinder är en väl förberedd intervjuare som i dialog med respondenterna säkerställer mötets förutsättningar. Grundkraven som kan ställas på båda parterna är att garantera en stabil internetuppkoppling och att befinna sig i ett enskilt rum utan distraktioner för att skapa ett bra mötesklimat (ibid. s.233). Det enskilda rummet gör även att ingen utomstående tar del av respondenternas intervju svar och att svaren som lämnas av respondenten förblir konfidentiell (Bryman 2018, s.170-172). Förutsättningarna för att skapa ett bra samtalsklimat med en förståelse för varandra görs genom att vara tydlig och prata i ett lugnt tempo, samtidigt som båda parter är öppna för att repetera sig själva om något är otydligt (Seitz 2016, s.233). Den största kontrasten i det digitala mötet blir avsaknaden av den fysiska närvaron från parterna. Seitz (ibid. s.231-232) lyfter strategier som att vara uppmärksam på respondentens ansiktsuttryck och förändringar i tonläget, vilket även intervjuaren kan tillämpa och spegla för att förmedla en förståelse för vad som sägs i samtalet. Samtidigt blir det digitala mötet en faktor för hur man betraktar det empiriska materialet. Vi har inte kunnat väga in det som hade kunnat synas tydligare hos våra respondenter i ett fysiskt möte, kontra det digitala, där den främsta faktorn blir deras kroppsspråk.

4.2 Urval och avgränsningar

Vår uppsats riktar in sig på flera olika tänkbara aktörer och därför blir det inte självklart vem som ska stå i fokus för uppsatsen. Uppsatsen behandlar främst socialarbetare, samverkansaktörer och ungdomar i kriminalitet, vilket öppnar upp för möjligheten att intervjua samtliga grupper. Men på grund av arbetets begränsade tidsåtgång, samt akademiska nivå, valde vi att fokusera på socialarbeters upplevelser, med ambitionen att de även kan måla upp en bild för hur övriga aktörer upplever samverkan och sekretess. När vi fastställt att målgruppen var socialarbetare, valde vi att använda oss av ett målinriktat urval vilket används inom kvalitativ forskning för att precisera studiens fokus (Bryman

2018, s.495). Därefter vände vi oss till olika socialförvaltningar och socialtjänster i Sverige för att söka efter respondenter som kan tänka sig delta i vår studie.

Till dessa myndigheter informerade vi om vilka vi var och vår studie i ett informationsbrev (se bilaga 1), där vi presenterade syftet med undersökningen, relevant sekretesshantering och etik för intervjuer, samt vårt tillvägagångssätt under själva intervjun. Vi skickade ut denna information genom mejl som skickades direkt till enskilda socialarbetare, men även till mottagningar och receptioner. Vår förhoppning med att skicka ut det var att det även skulle kunna leda till ett snöbollsurval (Bryman 2018, s.504-505; Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.41). Vilket i vårt fall hade inneburit att den personen som först mottog mejlet i sin tur insåg att det var någon annan inom organisationen som hade kunnat delta i vår studie och därefter vidarebefordrat innehållet till denna. Denna metod uppskattar vi lyckades generera en stor spridning av vår studie, då vi fick mejl tillbaka från personer som vi i första hand inte själva hade nått ut till. Genom att använda oss av den relativt preciserade inriktningen på intervjupersoner, strävade vi efter att kunna få användbara svar för vår uppsats då vårt urval var begränsat, till skillnad från i en kvantitativ studie där man istället efterfrågar en stor mängd svar (Lind 2019, s.162).

En stor svårighet i vår studie har varit att få ett tillräckligt stort antal respondenter för att anse ha en datamättnad av det insamlade materialet. Vår förhoppning när vi inledde processen att nå ut till relevanta respondenter var att sträva efter ett urval på upp till 10 personer. När vi nu slutfört vår studie har vi beräknat att vi skickat ut mellan 125-150 mejl till olika socialkontor och socialarbetare där vi fått svar från cirka 10% av dessa, varav majoriteten av svaren varit nej-svar. Varför det har funnits ett stort bortfall är svårt för oss att dra några konkreta slutsatser kring. Eventuella faktorer hade kunnat vara att ämnet som studien behandlar upplevs känsligt och aktuellt, varav socialarbetarna inte vill bli intervjuade ifall deras svar skulle visa på kunskapsbrister inom deras egna arbetssätt. Mer generella faktorer som hög arbetsbelastning och brist på tid skulle också kunna vara bidragande till det låga antalet respondenter.

Enligt Bryman (2018, s.506) bör det finnas ett urval på 12 till 60 intervjupersoner, men det blir väldigt svårt att samla in denna mängd under den begränsande tidsaspekten vi har att förhålla oss till, samt det stora bortfallet av respondenter. Därför har vi istället fått begränsa oss till ett urval bestående av fem intervjupersoner, vilket innebär att vi inte kan dra några generella slutsatser från studiens resultat. Dock anser författaren (ibid. s.506) att antalet intervjupersoner som behövs för en intervjustudie behöver utvärderas kontinuerligt då det är svårt i inledningen av studien att kunna precisera den exakta mängden intervjuer som krävs. Istället lät vi materialet vi samlade in få styra antalet intervjuer som krävdes, vilket tack vare långa intervjuer med bra svar gjorde att vi bedömde att fler intervjuer inte skulle förändra svaren på våra frågeställningar i någon större skala och Bryman (ibid. s.507-508) uppger då att intervjuprocessen inte längre gynnas av fler genomförda intervjuer. Med det sagt vill vi dock vara tydliga med att fler respondenter än dessa fem måste till trots anses vara en gynnade faktor, men att det signifikanta bortfallet tyvärr inte möjliggjorde en sådan möjlighet för vår studie.

4.3 Studiens tillförlitlighet

I ett uppsatsarbete är det viktigt att informationen och texten som läsaren får granska är korrekt och inte färgad av forskarnas världsbild. Därför har ett av de stora fokusområdena varit att säkerställa att vår användning av en kvalitativ metod ska ske med tillförlitlighet och möjligheten för läsaren att få en uppfattning om hur vi som skribenter arbetat med denna process. De kriterierna vi har utgått från har varit möjligheten att styrka och konfirmera, pålitlighet, överförbarhet och trovärdighet. I ett uppsatsarbete anser både Bryman (2018, s.467-470) och Lind (2019, s.163-165) att dessa ska styra hur en studie bör planeras och genomföras.

Trovärdighet i uppsatsarbetet är den grundläggande byggstenen som ska se till att själva resultatet ska kunna ses som möjligt och logiskt utifrån den världsbild som finns (Bryman 2018, s.478). I vårt fall innebär det till exempelvis att det inte hade varit speciellt trovärdigt om vi påstått i vårt resultat att inga socialarbetare använder sig av sekretesslagstiftningen eller samverkar med andra aktörer. Utan istället gör trovärdigheten för vår uppsats att resultaten som presenteras ska ses

som möjliga och visa upp den bild av forskningen som samhället kan uppfatta som logisk. Dessutom har vi i samband med intervjun frågat intervjupersonerna om de velat ta del av studien innan den publiceras. Men även givit dem möjligheten att gå igenom sina svar på intervjufrågorna efter de transkriberats, så kallat respondentvalidering, där de fick bekräfta sina utsagor och validera vad de själv har uppgett (ibid. s.467). Detta gjordes även i samband med själva intervjun där vi frågade respondenterna om vi förstått deras svar korrekt eller om det var något som behövdes förtydligas.

Våra respondenter befann sig i Skåne och därför blev urvalet begränsat utifrån det länet. Tanken med begreppet *överförbarhet* är dock att om studien skulle göras om i till exempel ett annat län eller nationellt, så skulle liknande resultat visa sig (Bryman 2018, s.467-468). Utifrån att vi har gjort en kvalitativ studie med ett begränsat urval, skulle andra mönster kunna framträda om själva urvalsgruppen skalats upp till att omfatta en större mängd socialarbetare. Men då vår studie inte syftar till att kunna dra övergripande slutsatser, varken regionalt eller nationellt, så blir inte det lika relevant som i en kvantitativ studie med en stor andel respondenter.

I metoddelen av uppsatsen har vi strävat efter att vara så transparenta med alla steg i vår forskningsprocess för att nå upp till kriteriet avseende *pålitlighet* (Bryman 2018, s.470). Vi som författare står tydligt som forskare i studie och vi har även haft en extern handledare som granskat vårt arbete, men kommer även ha i slutet av arbetets gång ha en examinator som också ser över pålitligheten för vårt arbete. Skulle studien motta kritik kommer inte vi heller gömma oss för denna, utan istället uppmana till diskussion och granskning för själva studien, samt resultatet. Enligt Svensson och Ahrne (2015, s.24-25) bygger detta upp en pålitlighet för studien och även genom att vi diskuterar våra motgångar, framgångar eller problem som vi stött på under arbetets gång för läsaren. Dessa i sin tur behöver vägas in hos den som ser över studien för att den själv ska kunna få sig en bild av hur den personen upplever att pålitligheten för studien i sådana fall påverkats. Själva arbetet kommer att publiceras på Lund University Publications Student Papers vilket gör studien tillgänglig för alla som vill granska den.

Möjlighet att styrka och bekräfta har i vår studie inneburit att vi ska kunna garantera att våra värderingar och åsikter inte har påverkat vårt resultat eller utförandet av själva undersökningen (Bryman 2018, s.470; Svensson & Ahrne 2015, s.19). Detta har vi genomgående arbetat med genom att ifrågasätta varandra och haft fördelen av att vi är två, kunna uppmärksamma om en i gruppen har blivit för subjektiv eller låtit sina värderingar påverka valen som görs i uppsatsarbetet. Vi kan med trygghet säga att vi inte avsiktligt låta några förutfattade värderingar påverka vårt resultat eller upplägget för vår studie, samtidigt som vi också står för vad vi har skrivit och publicerat.

4.4 Bearbetning och analys

För att förenkla förståelsen för arbetet med intervjumaterialet kan man säga intervju, inspelning, transkribering och data. Dessa delar är det avgörande för vår uppsats och för att överföra respondenternas berättelser till analyserbara slutsatser. Varje intervju spelades in med hjälp av digital programvara i väntan på transkribering. Just själva transkriberingen beskrivs av Bryman (2018, s.578-579) som tidskrävande och långdragen men kan även gynna uppsatsarbetet utöver den självklara översättningen av ljud till text. Vi valde att transkribera våra intervjuer i närtid till att de genomfördes vilket också gjorde att vi i ett relativt tidigt skede kunde identifiera återkommande teman och kunna påskynda vår analys av datan (ibid. s.578-579). Dessutom bidrog det till att vi fick en förståelse för vilka av våra intervjufrågor som fungerade bäst i relation till hur frågorna mottogs av respondenterna.

Nästa steg i vår uppsats var att sätta sig in i det insamlade materialet och koda detta, vilket gjordes genom en tematisering. Vi valde att använda den metod som Bryman (2018. s.707-709) beskriver, i form av ett generiskt angreppssätt. Detta gjordes då 30-45 minuters intervjuer genererar en stor mängd text och det var den mest tillämpbara metoden för denna typ av data. Denna metod förklaras genom att de olika delarna av arbetet delas upp. Det första steget är en enklare inläsning av datamaterialet för att skapa en förståelse, för att sedan koda texten in i teman. Dessa koder som texten får behöver kontinuerligt utvecklas där de rankas och

kopplas ihop med teorierna som används i uppsatsen. Denna typ av kodning kan identifiera återkommande teman och på så sätt skapa en genomgående förståelse för vår empiri (Svensson & Ahrne 2015, s.19). Det andra perspektivet är istället att fokusera på de teman som inte följer den röda tråden och istället bryter mot den trend som finns i studien. Dock har vi främst valt i vår uppsats att lyfta upp mönster i empirin för att kunna analysera trender som kan bidra till en nyanserad slutsats.

De teman som vi identifierade kategoriserade vi under samverkan eller sekretess. Dessa sorterades sedan efter underteman: hinder med samverkan, möjligheter med samverkan, sekretessbrytande samtycke, sekretessdilemma, sekretessens intresseavvägningar och sekretesslagstiftningen - att förändra eller bevara? Utifrån dessa underteman kunde vi placera citaten i de underrubriker som vi ansåg korrekta för det som respondenten ville förmedla.

4.5 Etiska ställningstaganden

I genomförandet av en kvalitativ intervjustudie behöver det finnas ett etiskt ställningstagande bland forskarna i relation till metodens tillvägagångssätt. Då uppsatsen i viss mån behandlar ungdomar och hur arbetet med dessa ser ut, blir det av ställningstagandena som görs att inte intervjua den målgruppen ur ett etiskt perspektiv. Reflektionen vi har gjort baseras på att ungdomarna i fråga troligtvis inte skulle gynnas av att medverka i studien och därför ska de heller inte utsättas för intervjuer som behandlar deras egen kriminalitet. För att tydligt ta fast i de etiska principerna har vi använt oss av Vetenskapsrådets (2002, s.6, passim) fyra huvudkrav från ett individperspektiv. Dessa är informations-, samtyckes-, nyttjande-, och konfidentialitetskravet.

Informationskravet ska säkerställa att intervjustudiens deltagare har fått kunskap om syftet med själva intervjun och studien de ska medverka till (ibid. s.7-8). För att förmedla detta använde vi oss av ett informationsbrev (se bilaga 1), som bifogades i mejlet till respektive socialarbetare när förfrågan om deltagande i intervjustudien ställdes. Utöver att tydliggöra studiens syfte, informerades även respondenterna om de olika faktorerna som deras medverkan förutsätter. Exempel

på detta är vad datan ska användas till och hur den ska lagras. Dessutom inkluderade vi våra kontaktuppgifter för att deltagarna skulle ha möjligheten att kunna kontakta oss vid behov.

För att vi ska ha rätten att använda oss av respondenternas berättelser, förutsätter det att samtyckeskravet är uppfyllt (ibid. s.9-11). Redan vid första kontakt och då i samband med att vi skickade ut informationsbrevet till deltagarna, upplyste vi de att deltagandet var helt frivilligt och det finns inget tvång att medverka. Men även om de skulle vilja vid någon del avbryta sin medverkan och återkalla sitt samtycke skulle detta göras problemfritt för deltagaren själv. I samband med att vi genomförde intervjun såg vi till att även få ett muntligt samtycke från respondenten och att deltagaren förstått vad den samtyckt till.

Vidare har vi utgått från nyttjandekravet, vilket innebär att de utsagor och den data vi samlar in endast kommer att användas för vår uppsats presenterade syfte (ibid. s.14-16). Allt inspelat material gjordes endast tillgängligt för oss två studenter och delades aldrig med någon annan. Det innebär även att ingen annan lyssnade på våra intervjuer när vi genomförde dessa eller kunde få tillgång till ljudfilerna efteråt. Vilket också innebär att efter studiens genomförande kommer all denna data förstöras och inte längre finnas tillgänglig för oss som genomfört studien heller.

Slutligen tog vi ställning till konfidentialitetskravet genom aidentifiering av deltagarna (ibid. s.12-13). I samband med att intervjuerna transkriberades aidentifierades själva deltagaren, men även eventuella citat som skulle kunna kopplas till deltagaren i fråga. Därför används istället fingerade namn för att ändå sätta ett namn på respondenternas berättelser, men utan att det ska kunna kopplas till samma person som yttrat sig. Dock kan vi aldrig garantera att intervjupersonerna inte kan identifieras. Detta på grund av att intervjuförfrågan skickades ut till personliga mejladresser, men även till chefer som sedan förmedlade studien till sina anställda. Varav det ställer höga krav på oss som studenter att hålla oss till en hög nivå av konfidentialitet när vi arbetar med den insamlade datan. Som tidigare nämnts erbjöd vi även deltagarna möjligheten att få ta del av uppsatsen eller den transkriberade intervjun vid förfrågan.

4.6 Arbetsfördelning

Under hela vårt arbete med uppsatsen har vi fört en kontinuerlig dialog för att planera och strukturera upp vårt arbete. Vi utformade en plan där vi definierade vilka uppgifter som skulle utföras, vid vilken tidpunkt dessa skulle göras och när de skulle vara färdiga. Vi följde i stort sett vår tidsplan, men på grund av svårigheter i att få tag i respondenter var vi tvungna att vänta med att skriva vissa delar tills vi hade tillräckligt med svar och data. För att vara så effektiva som möjligt valde vi att dra nytta av varandras styrkor och komplettera varandras svagheter. En av oss fokuserade mer på kunskapsläge och teori medan den andra lade fokus på problemformulering och metod. Vi genomförde alla intervjuer tillsammans och resultaten, analyserna och diskussionen utvecklades gemensamt för att säkerställa hög kvalitet. Allt vårt arbete med uppsatsen genomfördes digitalt på grund av det geografiska avståndet som fanns mellan oss. Det innebar att vi oftast satt i virtuella mötesrum och diskuterade vårt arbete samt uppdaterade varandra om vad som hänt sedan vårt senaste samtal. När vi inte hade möten använde vi en gemensam chattkanal för att diskutera och lyfta upp eventuella frågor.

4.7 Presentation av respondenter

Anders: Tog sin socionomexamen för cirka 25 år sedan och har sedan dess arbetat inom socialt arbete. För närvarande arbetar han som socialsekreterare inom Socialtjänsten på Polisen med en målgrupp som består av ungdomar upp till 18 år som är misstänkta för eller har begått brott. Hans huvudsakliga arbetsuppgifter är att utreda orosanmälningar, skriva yttranden och ha kontakt med ungdomar som dömts till ungdomstjänst.

Anna: Tog sin socionomexamen för cirka 1 år sedan och arbetar för närvarande som socialsekreterare inom socialtjänsten. Hennes målgrupp består av barn från 0-18 år och hennes arbetsuppgifter inkluderar utredning och stöd till barn och familjer i deras vardag.

Johan: Tog sin socionomexamen för cirka 1 år sedan och har även arbetat inom socialt arbete innan sin examen. Han är anställd som socialsekreterare för

Socialtjänsten och har arbetsbeskrivningen fältsekreterare med en målgrupp som består av barn och unga vuxna mellan 12-21 år. Han arbetar främst med stöd och rådgivning genom uppsökande verksamhet där samtal ses som det primära verktyget.

Maria: Har varit examinerad som socionom sedan slutet av 80-talet och har sedan dess arbetat inom socialt arbete. För närvarande är hon enhetschef för en familjehemsenhet där man arbetar med allt som rör familjehem, inklusive akuta placeringar med en målgrupp som består av barn och unga.

Eva: Har haft sin socionomexamen i cirka 13 år och arbetat inom socialt arbete sedan dess. För närvarande är hon enhetschef inom utredning för barn och familj på en socialtjänst och riktar sig främst till målgruppen 0-18 år. Hennes huvudsakliga arbete består av barnavårdsutredningar som fokuserar på barn och familj.

Namnen är fingerade.

5. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer vi att redovisa resultat och analys utifrån de två huvudteman som vi har identifierat, sekretess och samverkan. Varje tema introduceras med en kort presentation av dess underteman. Syftet med detta avsnitt är att besvara de tidigare ställda frågeställningarna.

5.1 Samverkan

En överväldigande majoritet av respondenterna i vår studie berättade om en mängd olika problem som uppstod i samverkan. De beskrev samverkan som något komplext och krävande, där det fanns en svårighet bland aktörerna att urskilja gränsdragningen mellan arbetsuppgifter och ansvarsfördelning. Respondenterna pekade även på brister i kunskap kring vilken information som bör och kan delas mellan de olika aktörerna. Dessa problem menar respondenterna kan skapa

förvirring och hinder i samarbetet mellan aktörerna, något som resulterar i ineffektivitet och bristande resultat.

5.1.1 Hinder i samverkan

Våra respondenter identifierade ett antal faktorer som hindrade samverkan på olika sätt. En respondent påpekade att samverkan kräver mycket tid och engagemang. En annan respondent beskrev bristande kunskap kring vilken information som kunde delas mellan aktörer som en ytterligare hindrande faktor. En tredje respondent påpekade bristen på tydlighet och osäkerhet kring vilken aktör som bar det yttersta ansvaret för att lösa problem.

Sedan Anna började arbeta inom socialtjänsten har hennes syn på deras ansvar förändrats. Tidigare hade hon ett ensamt ansvar för att lösa problem, men idag har samverkan fått en större roll.

Innan när jag jobbade på skola då tänkte jag tänkte precis så här. “Ja men det där ska Socialtjänsten ansvara för och socialtjänsten ska lösa den stora problematiken till exempel”. Att det är socialtjänsten har det yttersta ansvaret, de ska lösa problemet, så att jag tänker att det handlar lite om vart man arbetar också (Anna).

Liknande till Anna, så beskriver även Eva den otydlighet som finns kring ansvarsfördelningen och en bristande kunskap för vad de andra aktörerna kunde göra.

För nu upplever jag att samverkan ibland mynnar ut i att folk önskar av vad andra ska göra. “Kan inte ni göra det? Ja, men det borde Soc göra. Men det borde polisen göra. Men det borde skolan göra”. Och att det finns en viss okunskap om vad de andra kan göra (Eva).

Anna beskriver hur hennes syn på vem som har det yttersta ansvaret har förändrats, jämfört med när hon tidigare arbetade på en skola. Carlsson-Wall et al. (2016, s.47) förklarar att flera olika logiker kan i samverkan under vissa tider och

i vissa situationer ges olika prioriteringar. Att byta arbete från skola till socialtjänst är en ny situation där andra logiker kan få annan prioritet. Samverkan blir inte lättare då det enligt Carlsson-Wall et al. (ibid.) ofta existerar flera logiker samtidigt i samverkan. Anna beskriver något komplext i samverkan, då en eller flera logiker ska samspela i en situation som ständigt förändras.

Det kan ses enligt Horwath och Morrisons samverkansteori (2007, s.56) att Anna uppnår den första nivån av samverkan (communication), då de olika aktörerna har en kommunikation med varandra men utan att man har några gemensamma mål med sin samverkan. Det som Anna beskriver innebär att den andra nivån av samverkan (co-operation), inte går att uppnå utan att varje aktör förhåller sig till sina skyldigheter, men i en samverkansform där de enskilda aktörerna inte ska hållas skyldiga för bristande efterlevnad (ibid.). Det är troligt enligt Horwath och Morrison (ibid.) att denna andra nivå speglar en typ av irreguljär samverkan. Medan det är först på den fjärde nivån (coalition) som samverkan sker på den nivå vi är vana att se inom socialt arbete, med arbetsmetoder som till exempel SPFF (Skola, socialtjänst, polis, fritid). Där det finns en tydligare struktur för samverkan och ansvarsfördelning (Söderberg 2016, s.36-37), vilket saknas i Annas roll när alla aktörer skyller på varandra och ingen vet vem som ska göra vad.

Enligt Anell och Mattisson (2009, s.78-79) utgör den samverkan som både Anna och Eva förklarar en utmaning på grund av att de många hinder som kan stå i vägen. För att samverkan ska fungera måste det byggas upp en förståelse och tillit mellan parterna. Både Anna och Eva upplevde bristande förståelse för andra samverkande aktörers arbetsroller som ett hinder, vilket även tas upp av Anell och Mattisson (ibid. s.78-79). Denna situation kan leda till det klassiska problem där ansvarsfördelningen blir oklar och ungdomar hamnar mellan olika stolar. Detta kan leda till att varningssignaler gällande en ungdomskriminell bana inte uppmärksammas. Till exempel kan skolan i sin samverkansroll inte känna till sina egna möjligheter att informera andra aktörer om uppkomna problem eller hur man kan arbeta med barn och ungdomar. En tydlig ansvarsfördelning menar Grape (2006, s.50-53) därför blir avgörande för en god samverkan. Våra respondenter lyfte upp situationer där olika aktörers ansvarsområden inte var tydligt definierade, vilket ledde till att frågan om ansvar skiftades runt. Osäkerheten kring

ansvar resulterade i att värdefull tid som kunde ha använts för att hjälpa och stödja ungdomar istället lades på att reda ut samverkansroller och undvika rollförvirring. Genom att etablera en tydlig ansvarsfördelning kan samverkan mellan olika aktörer förbättras och mer resurser kan riktas mot att hjälpa dem som behöver det mest.

Eva beskrev obalansen i informationsdelningen som ett betydande hinder i samverkan. Hon menade att det var svårt att upprätthålla en balans mellan att inhämta och dela information. En sådan obalans kan leda till att viktig information inte når alla relevanta parter och därmed hämmar effektiv samverkan för att uppnå gemensamma mål.

Sen om det väl blir en utredning så har vi som myndighet jättemycket möjlighet att inhämta information. Men vi är väldigt begränsade i att lämna ut information och det påverkar väldigt mycket skulle jag säga (Eva).

Eva pekar på en av de mest centrala utmaningarna i informationsutbytet mellan polis och socialtjänst - nämligen den obalans som kan uppstå (Hjerstedt et al. 2020, s.614, 625). Problemet som Eva beskriver gör att hon som socialarbetare kan ha information som skulle vara av vikt för andra aktörer och eventuellt hjälpa till i arbetet med ungdomskriminella. Däremot gör den rådande sekretessen i samverkan att hon kan samla in mängder med information och som kan sammanställas till en helhet, men denna helhet går inte att dela med sig till de andra aktörerna. Detta liknar det som Hjerstedt et al. (ibid. s.614) beskrevs som en observation i sin studie där poliserna upplevde att de delade information med socialtjänsten, men att de i mindre utsträckning fick information tillbaka. Det som Eva kan uppleva påverka henne blir medvetenheten att vara den som vet mest och kan ha en större förståelse än andra kring en kriminell ungdom. Detta i sin tur kan liknas vid ett etiskt dilemma av att vilja göra maximalt gott, vilket hade kunnat vara att delge information till alla, samtidigt utifrån ett klientperspektiv inte dela med sig av information till andra aktörer än klienten samtyckt till. Därför blir informationsöverföringen till stor del enkelriktad, vilket polisen i Hjerstedt et al. (ibid.) studie beskrev som en av anledningarna till att det inte gick att bygga upp

en gemensam lägesbild. Samtidigt är det förståeligt ur ett klientperspektiv att en ungdomskriminell person inte önskar att de utsagor som berättas till socialtjänst, även går direkt till polisen, ifall informationen skulle kunna betraktas som självinkriminering. Alltså att informationen som ungdomen delger till socialarbetaren, även skulle kunna användas som bevis för att åtala ungdomen för brott. Varav samverkan behöver ske utifrån rådande lagrum och genomföras på ett sådant sätt där inte den ungdomskriminella upplever att den blir ditsatt, utan istället hjälpt av de olika aktörerna.

Även Anders upplevde att en hindrande faktor var bristen på förståelse hos andra aktörer och främst hur de utförde mer arbete än vad andra i samverkan var medvetna om.

Polisen kan ibland ha svårt att förstå att vi inte gör någonting eller att vi inte gör tillräckligt mycket, men vi gör många gånger mycket mer än vad polisen vet om, men vi kan heller inte berätta om allting som görs på socialtjänsten för att ja det, det kan man inte göra helt enkelt (Anders).

Anders diskuterar problemet med externa aktörer som upplever att de stängs ute från intern informationsdelning. När de sedan begär information, kan denna inte lämnas ut enligt sekretessbestämmelserna, trots vikten av att kunna dela information mellan socialtjänsten och polisen för att öka förståelsen för varandras arbete. Enligt Hjerstedt et al. (2020, s.614) kan denna obalans skapa frustration som kan påverka samarbetet negativt. I forskarnas studie var det poliser som upplevde att de delgav betydligt mer information än vad de fick tillbaka, varav de kan antas ha samma förväntningar i informationsutbytet med socialtjänsten. Detta är även samma fenomen som uppmärksammas av Söderberg (2016, s.115) och där aktörer som samverkar med socialtjänst förväntar sig få mer tillbaka, utifrån det som de själva delar med sig av. Vilket i sin tur kunde leda till att aktören som delade mest information inte kände sig delaktig i samverkan på grund av bristen på återkoppling (ibid.). För att undvika onödig irritation och arbetsbelastning är det därför avgörande att aktörer, exempelvis polisen i detta fall, har kunskap om vilken typ av information de kan begära att få ta del av och vilken som är

sekretessbelagd. Anders, samt andra socialarbetare behöver dock vara medveten om den obalans som kan uppstå i informationsdelningen och vad som omfattas av sekretess. Därför behöver de samverkande aktörerna vara vaksam på vad för information de själva kan delge, men även vilken information som kan inhämtas, ifall någon av aktörerna, medvetet eller omedvetet, försöker inhämta upplysningar som sekretessen är menad att skydda. Det kan också vara ett fall av resursbrist eller resursobalans som också är en faktor inom socialtjänsten enligt (Hjerstedt et al. 2020, s.614). Enligt studien innebar detta att poliserna som ifrågasätter Anders inte är medvetna om en eventuell brist på resurser och möjlighet att agera utifrån information som de presenterar till honom. Trots att informationen når socialtjänsten, så kan de inte agera i den utsträckning som polisen hade önskat, varav känslan som Anders beskriver i form av brist på förståelse, blir uppenbar.

Johan påpekade också att bristen på kunskap om vem som hade rätt att göra vad kunde leda till att samarbetet fick motsatt effekt än vad som var tänkt - ungdomar kunde skadas istället för att, som det var tänkt, hjälpas.

[...] om ungdomarna märker att vi har nära samarbete med polisen så kan det liksom skapa någon slags oroligheter bland ungdomarna (Johan).

Samverkan mellan aktörer som polis och socialtjänst kräver en avvägning mellan att utbyta information och att bevara den professionella yrkesrollen. Två olika logiker är närvarande - en behandlingslogik och en straffrättslig logik (Johansson 2011a, s.128-129). Enligt forskaren (ibid.) utvecklas en intresseavvägningslogik i förhandlingen mellan aktörerna, vilket syftar till att balansera de olika intressena och målen hos de involverade parterna. I Johans svar belyses spänningen som kan finnas mellan de två logikerna. Det kan tolkas som en avvägning mellan samverkan med polisen och upprätthållande av goda relationer med ungdomarna, som är respondentens målgrupp. Denna avvägning behöver göras med försiktighet och medvetenhet, då socialtjänstens uppdrag inte heller ska vara att skydda kriminella ungdomar från polisen. Samtidigt som det är av största intresse att samla in information och upplysningar i dialoger med ungdomar, behöver där också finnas gränser mellan att endast lyssna och agera, när man i ett senare skede

samverkar med polis. Problemet med socialarbetare som ska utöva en form av behandlingslogik och istället antar den straffrättsliga logiken är något som begreppet juridifiering avhandlar (Johansson 2011b, s.40, passim). I Johans fall blir det avvägningen mellan att stötta och hjälpa, eller att rapportera och döma. Utifrån en juridifiering blir det vanligare att socialarbetare i samverkan adopterar det straffrättsliga perspektivet och går ifrån det som arbetsrollen ska syfta till. Balansen respondenten upplever mellan att kunna prata med polisen utan att döma blir svår får Johan, men också för ungdomarna att förstå utifrån den institutionella förändringen i samhället. Det ställer därför krav på honom att visa upp en viss transparens i samverkan mot både andra aktörer och individer, som ett sätt att vinna förtroende hos ungdomen, men bibehålla samverkan med till exempel polis.

5.1.2 Möjligheter med samverkan

Möjligheter öppnas upp när aktörer arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål. Enligt Anders har engagemang och kunskap från olika aktörer en förebyggande effekt när det gäller arbete med målgruppen. I samarbetet med polisen ser Anders en stor fördel i möjligheten att identifiera en specifik ungdom innan personen har hunnit avancera vidare i brottslighet.

Det finns ett stort engagemang och kunskap med de som jobbar mot den här målgruppen som jag tänker har förebyggande effekt också. Vi försöker fånga upp ungdomar så tidigt som möjligt. Så polisen i [STAD] gör orosanmälningar även om inte det finns misstanke om brott om de ser en 12-13 årig kille på fel plats vid fel tidpunkter. Jag tänker att där finns stora vinster att komma i kontakt med ungdomar innan de har kommit för långt in i en eventuell kriminell karriär (Anders).

Anders tar upp det förebyggande arbetet och betydelsen av att fånga upp ungdomar tidigt. Grape (2006, s.50-51) beskriver en hög grad av integration mellan olika aktörer som en viktig faktor för framgångsrik samverkan. Danermark och Kullbergs (1999, s.35) resonemang om framgångsfaktorer inom samverkan kopplas enligt Grape (ibid.) till denna höga grad av integration. Integrationen kan

vara av horisontell och vertikal karaktär eller både och. Ett exempel på en hög grad av integration mellan polisen och socialtjänsten är när polisen gör orosanmälningar även om det inte finns misstanke om brott. Syftet med detta är att i tidigt skede identifiera ungdomar som kan vara i riskzonen för en fortsatt kriminell karriär. Detta visar på ett effektivt samverkansarbete.

Anna lyfte upp de positiva effekter samordningsmöten hade för en klient där flera olika aktörer var involverade i ens ärende och hur det kunde underlätta delningen av information.

Vissa har många kontakter inom hälso- och sjukvården och där hade vi en SIP till exempel. Det kan vi ha och det blir väldigt bra för klienten för att alla aktörer får träffas samtidigt. Man behöver bara dra sin story en gång i det sammanhanget. Men i det sammanhanget får man bara berätta en gång för alla samlade får samma information (Anna).

Anna påpekar att SIP-mötet (Samordnad individuell plan) underlättar informationsutbytet mellan aktörerna och gör hela processen smidig eftersom en historia endast behöver berättas en gång. Detta kan tolkas som en hög grad av samordning mellan aktörer enligt Grape (Hvinden 1995, refererad i Grape 2006, s.51,59). Det bygger på tre faktorer som författaren betonar - gemensam uppfattning om problemen, gemensam syn på målen och ömsesidigt beroende mellan parterna (ibid.). Till exempel om en oro uppstår över att en klient kan vara på väg in i en kriminell bana, så skulle målet vara att undvika detta genom samverkan där de olika parterna utvecklar gemensamma strategier för att arbeta mot målet. Denna typ av samverkan fokuserar på stöd och hjälp istället för att kriminalisera och utpeka, vilket är en viktig aspekt i arbetet mot ungdomskriminalitet.

5.2 Sekretess

Resultatet av vår studie visade på de utmaningar som uppkommer på grund av sekretesslagstiftningen. Det kräver konstanta överväganden av ens arbetsroll när

det kommer till information som rör klienten. Vi observerade vikten av att erhålla samtycke, trots att användningen av samtycken inte alltid var helt definierad. Ett dilemma uppstår när socialarbetare hanterar frågor som rör förundersökningssekretess och samtidigt möter nyfikna klienter. Samtidigt ansåg de flesta respondenterna att en mer transparent hantering av sekretessfrågor skulle gynna både socialarbetare och klienter, men att det blir en utmaning att balansera de skilda intressena. Slutligen menade en respondent, i kontrast till de övriga, att det var berättigat att bryta sekretessen för att förhindra eventuella brott.

5.2.1 Att bryta sekretess

Flera av respondenterna diskuterade vikten av ett samtycke och sedan de möjligheter som öppnade sig när man fick detta efter godkännande från klienten. Anna upplevde sig ha möjlighet att ställa vilka frågor som helst i ett ärende, men begränsades av det samtycke som krävdes för att dela informationen vidare.

Jag får egentligen inte lämna ut någon information, men sen behöver jag ställa frågor. Jag får fråga vad som helst, men jag får inte berätta vad som helst, om då klienten inte har samtyckt till att jag berättar (Anna).

Precis som Anna så använder Maria samtycken för att häva sekretessen, men möjligheten att göra detta beskrivs som något som socialarbetare kan riskera att glömma bort.

Jag kan säga till en vuxen häver du sekretessen nu så går vi ut och samarbeta med alla. Ofta säger folk ja, det är också något som man glömmer bort som socialarbetare. Man jobbar med sekretess. Du kan alltid fråga om de vill häva den (Maria).

En annan respondent, Johan, diskuterade också hur samtycken fungerade, men även den strikta sekretessen som rådde vid samverkan med skolan. Han nämnde också svårigheten för socialarbetare att veta vilka personer som hade rätt att bryta sekretessen genom samtycke.

Gentemot om vi tar nu skolan som arena, så har vi en ganska stark sekretess mot dom. Vi bryter inte den sekretessen om inte vi får samtycke av vårdnadshavare. Jo men av ungdomar ibland också, men främst vårdnadshavare om de är under 18. Får vi inte det så bryter vi inte någon sekretess. Om inte skolan känner till den problematiken sedan tidigare (Johan).

Anna, Maria och Johan beskriver användningen av informella samverkansmetoder för att övervinna hinder och uppnå gemensamma mål. Hindret är i deras beskrivning sekretesslagstiftningen och kravet på samtycke för att arbeta med klienter i en samverkansprocess. Hävandet av sekretess kan ses som en arbetsmetod och kan relateras till isomorfism, vilket innebär att aktörer anpassar sig efter varandra för legitimitet och överlevnad (DiMaggio & Powell 1983, s.155). Enligt forskarna (ibid. s.158) kan denna anpassning leda till att en aktör förlorar sin unika karaktär, samtidigt som klienternas behov riskerar att hamna i skymundan. Enligt Johansson (2011a, s.71-73) är samverkan ofta oklar och underförstådd, vilket kan leda till begränsningar och att aktörer tvingas arbeta bakom kulisserna för att uppnå sina mål. Som Johan beskriver är det även själv svårt att veta vad som omfattas av sekretess och inte, trots att man arbetar med samma material. De alla tre menar dock att hävandet av sekretessen genom ett samtycke gör att de kan komma vidare i sitt arbete – trots att det inte finns uttalade sekretessbrytande bestämmelser mellan aktörerna. Annas svar visar på den nödvändighet som finns av att balansera skyddet av information och samtidigt upprätthålla en öppen och fungerande dialog med andra aktörer. Både teorin om isomorfism och deras svar visar på vikten av att ha en gemensam förståelse för att få till stånd fungerande samverkan. En ökad förståelse kan dock även kräva att man ibland behöver använda informella metoder för att övervinna det hinder som sekretess många gånger är.

Maria menade att det var berättigat att bryta sekretessen med ungdomar om det var nödvändigt för att förhindra eventuella brott. Hon ansåg, i kontrast till övriga respondenter, inte att någon förändring behövdes i sekretesslagen - lagen skulle istället användas.

Min åsikt är att den ger oss rätt att bryta sekretessen med ungdomar där vi behöver förhindra brott och hjälpa dom. Så jag tycker inte det behövs någon förändring i sekretesslagen. Använd den (Maria).

Maria anser att sekretesslagstiftningen i sig inte behöver förändras, utan att det snarare är en bristande kunskap om när den kan användas som är problemet. Enligt en studie av Kassman et al. (2016, s.116) är kunskapen om sekretesslagen en viktig faktor för samarbetet mellan polis och socialtjänst när det gäller att förebygga brott. De visar att denna kunskap i hög grad påverkar hur väl ett samarbete fungerar. Liknande slutsatser dras även av Sestoft et al. (2014, s.373-374). De poängterar vikten av en gemensam förståelse av sekretesslagstiftningen och konstaterar att bristande kunskap om lagstiftningen kan hindra samarbetet. Men det kan även ses som att Maria har hittat alternativa metoder för att kringgå sekretessen. Respondenten Eva berättade hur där fanns en gemensam förståelse för vilken klient man diskuterade, utan att bryta mot sekretessen (se första citatet från Eva i avsnitt 5.2.2). Genom att spela detta *spel* kring sekretesslagstiftningen är det möjligt att även Maria kan få avgörande information om ungdomar för att utföra sitt jobb på bästa möjliga sätt och därför inte anser en förändring som nödvändig. Samtidigt behöver man vara öppen för att Maria fått kunskapen som Kassman et al. (2016, s.116) upplever behövs för socialarbetare i samverkan och därför upplever lagen som tillräcklig i hennes arbetsutövning.

5.2.2 Sekretessdilemma

Enligt respondenterna hade sekretessen stor påverkan på samverkansarbetet och vilken information som kunde delas. Två av de intervjuade betonade hur avidentifiering användes för att kringgå sekretessreglerna. Eva beskrev hur socialtjänsten ibland spelade ett "spel" i samtal med polisen för att kunna dela information. Det var underförstått vem som avsågs i samtalet, men det var inget som kunde uttryckas öppet.

Jag ska uppriktigt säga att de gånger som man har ett samtal med till exempel polis, där har man underförstått vetat vem det är man pratar

om. [...] Jag skulle absolut inte säga att det är rättsvidrigt, men det är lite grann ett spel för att det som faktiskt leder fram till framgångsrik gemensam ansats är att man vet vem man pratar om, men det är ingenting man egentligen får lov att säga. Så att vi är bakbundna, men sen hittar vi ändå vägar (Eva).

När sekretessbelagda uppgifter hanteras på detta sätt väcks frågan kring om sekretessen fortfarande kvarstår, trots att inga namn nämns. Eva gör det tydligt att på grund av denna arbetsmetod lyckas man komma vidare i sitt arbete med ungdomskriminalitet. Detta trots att det inte finns uttalade sekretessbrytande bestämmelser mellan olika samverkande aktörer. Den etiska problematiken som belyses av Williams (2009, s.579) och Sestoft et al. (2014, s.373) är hur sekretessen anses vara ett av det vanligaste och största hindret för en fungerande samverkan. Enligt studien lyfte forskarna (Williams 2009, s.578-579; Sestoft et al. 2014, s.373-374) specifikt upp hur det krävdes vidare diskussioner kring en gränsdragning inom sekretessen och hur en sådan gränsdragning påverkar det sociala arbetet. Det går därför att anta hur aktörer påverkade av denna strikta sekretess tvingas till att *spela ett spel* för att bli av med känslan av att vara bakbundna. Samtidigt är det som Eva målar upp en form av demonstration över behovet av att balansera skyddande information, genom att man upprätthåller en öppen och fungerande dialog med andra aktörer.

Det kan dock ses som problematiskt att använda denna typ av tillvägagångssätt. Vid tillfället Eva och de andra aktörerna väljer att kringgå lagstiftningen med denna medvetna och fastställda metod, blir alla parterna en del av en grupp som tar avsteg från det normala och istället hittar en alternativ väg. DiMaggio och Powell (1983, s.158) använder sig av begreppet isomorfism i beskrivningen av aktörer som influerar och blir mer lika varandra, vilket vi kan se som vanligt förekommande i samverkan när man arbetar mot gemensamma mål. Det är därför troligt att någon av aktörerna som Eva samverkar med börjat med detta *spel*, där de andra parterna sedan tagit vid och fastställt denna metod för att fritt kunna diskutera ens klienter. Denna grad av likriktning som då kan observeras blir även det vi kunde se i tolkningen av den nyinstitutionell teorin när olika aktörer blir påverkade av varandra och man tar efter varandras beteenden (Eriksson-

Zetterquist 2009, s.76-77). Till slut blir detta *spel* en del av det normala agerandet, varav det för vår del med mindre insyn i verksamheten ses som något udda, men för Eva blivit en del av vardagen. I denna typ av situationer blir det därför viktigt för de professionella att överväga denna typ av agerande i förhållande till vad som är moraliskt och juridiskt korrekt. Samtidigt är det troligt att denna framgångsrika ansats inte ansågs som en vedertagen metod vid första tillfället. Utan ett scenario vore att någon av parterna i samverkansmötet diskuterade under dessa typer av avidentifierade termer i samband med ett möte och det är sedan en ansats som växt fram med tiden.

Johan uttryckte en osäkerhet kring hur socialarbetare skulle hantera frågan om avidentifiering av ungdomar, även om det skulle förenkla arbetet. Han menade också att det inte ingick i socialarbetarens roll att peka ut en specifik ungdom.

Men man kan försöka avidentifiera ungdomarna på något sätt och så men det är liksom. Ja det försvårar arbetet när man inte kan peka ut ungdomar och så. Men man vill inte heller alltid peka ut ungdomar. Det är inte vårt jobb (Johan).

Johans uttryckta osäkerhet kan ses som en manifestation av ett institutionellt vakuum, där det saknas tydliga normer och riktlinjer för hur man hanterar sådana situationer. Hajer (2003, s.175, passim) menar att detta vakuum uppstår när det inte finns fastställda riktlinjer för hur man ska hantera en specifik situation, vilket kan leda till osäkerhet och förvirring bland yrkesverksamma. Detta citat beskriver de ständiga avvägningarna - mellan olika värden och intressen - som en socialarbetare ständigt måste göra i sitt arbete. Johansson (2011a, s.128-129) påpekar att dessa intressen kan inkludera saker som barnets bästa och föräldrarnas rättigheter, eller skyddet av integritet och rättssäkerhet. Socialarbetaren måste navigera mellan dessa institutionella logiker för att i en avvägning bestämma sig för vilken av dem som ska ha företräde i en given situation.

Vidare berättade Eva hur handläggare ibland var osäkra på vilken information som var fri att dela och vilken som var konfidentiell. I vissa fall ledde denna

osäkerhet till att de avstod från att dela viktig information i ett ärende, av rädsla för att göra fel och kanske riskera olika rättsliga påföljder.

Det kan bli väldigt vanskligt om det prövas rättsligt och det kan också skapa en osäkerhet hos handläggarna. "Att nej jag vågar inte säga detta, det är bättre att jag inte säger något. Jag vill inte riskera någonting och så." (Eva).

Evas beskrivning av handläggarnas osäkerhet kring vad som kan delas och vad som är konfidentiellt kan relateras till flera institutionella teorier och begrepp som vi tidigare i denna uppsats presenterat - som interorganisatorisk samverkan, konkurrerande institutionella logiker och institutionell isomorfism. En koppling till Evas svar är teorin Phillips et al. (2000, s.27, 31-32) lägger fram kring interorganisatoriska samverkan och de dynamiska processerna som sker i institutionella fält. Handläggarnas osäkerhet kan förstås som en reaktion på spänningar som existerar mellan olika institutionella logiker, konflikten finns mellan kraven på öppenhet och transparens på den ena sidan och kraven på sekretess och skydd av personlig integritet på den andra sidan. Denna osäkerhet kan leda till en alltför försiktig inställning och en rädsla för att göra fel. Ett tredje perspektiv som kan användas för att förklara handläggarnas beteende är Reay och Hinings (2009, s.643, 647) teori om hantering av konkurrerande institutionella logiker. I vissa organisationella fält kan det finnas flera logiker som konkurrerar med varandra och det kan vara svårt att hantera dessa samtidigt. I fallet med handläggarnas osäkerhet kan det tolkas som en reaktion på två konkurrerande logiker. Ena sidan med kravet på öppenhet och delaktighet, andra sidan med kravet på sekretess och skydd av personuppgifter.

5.2.3 Sekretessens intresseavvägningar

Ett tema som kom fram i våra svar var avvägningen mellan olika intressen som ständigt behövdes göras. Tre av våra respondenter diskuterade hur en mer transparent informationsdelning mellan olika parter skulle kunna hjälpa. Anna beskrev hur det fanns en större mängd information än vad som gjordes tillgängligt för henne och vem sekretessen egentligen gynnade.

För det känns som att det finns information som inte hamnar på bordet och då kan man också tänka vems intresse är störst. Är det att vi ska kunna få bekämpa brottslighet till exempel eller kriminalitet? Eller ska det vara den enskildas integritet? Alltså de två intressena, vilket ska få väga tyngst? (Anna).

Liknande med Anna, kunde Eva uppleva att det var problematiskt med att dela information till andra aktörer om syftet inte tydliggjordes.

Men det man hela tiden också behöver överväga är att berättar jag det för att det gynnar ungdomen och leder till att ungdomen kanske får bättre tillvaro eller stöd. Eller berättar jag det för att lugna en orolig vuxenvärld? (Eva).

I både Annas och Evas fall uppstår en avvägning mellan klientens intresse och samhällets intresse av informationen, och vilken roll denna information skulle kunna spela i mötet samt för ungdomens framtid. Båda respondenterna kan även se från ungdomens perspektiv och hur delgivandet av information eventuellt kunnat påverka utfallet av samverkan mellan olika aktörer. Det blir underförstått att tillbakahållande av information skulle kunna vara till fördel för klienten, men detta kan inte fastställas förrän informationen faktiskt presenteras för de andra aktörerna. Samtidigt blir informationen i detta skedet känd och ingenting som sedan kan dras tillbaka, vilket kan ha positiva eller negativa konsekvenser för ungdomen. Problemet med att avstå från att dela information med andra aktörer är att det kan påverka förtroendet för samarbetet. Stranz et al. (2019, s.133) ses samarbetet inom den retoriska sfären som en lösning på sociala problem och något som uppfattas som positivt. Men forskarna lyfter också fram att samarbetet måste vara mer än en symbolisk gest, något som kräver konkreta åtgärder från de olika aktörerna för att bli meningsfullt (ibid.) När inte alla aktörer kan eller vill dela med sig av den information de har, som Anna beskriver, kan man ifrågasätta vilken vikt samarbetet får när informationsutbytet är obalanserat.

Genom att tillämpa Johanssons (2011a, s.81-82) tre principer kan man förstå sig på en relevant strategi för samverkan och den övervägning som aktörerna behöver göra. Varav det primära syftet bör ses som att ge ungdomen bättre stöd och tillvaro. Synergiprincipen kan betraktas som en fundamental princip för samverkan, då den syftar till att resultatet av samverkan ska bli ett resultat som överstiger det som aktörerna enskilt kunnat prestera (ibid.). Genom att ha tydliga riktlinjer och förhållningssätt kan de olika aktörerna i sin samverkansroll fastställa vad för information som kommer kunna delges i mötena. På grund av den rådande sekretesslagstiftningen behöver parterna också ha hänsyn till Anna och Evas begränsningar. Att grunda mötena i synergiprincipen gör att alla aktörer blir medvetna om vilken typ av information som kan delges, vilket innebär enligt principen att resultatet blir bättre och kunskapsbasen blir större än om man valt att inte samverka. De problem som sedan kan uppstå på grund av sekretesslagstiftningen och möjligheten att inte delge allt man vet, kan man genom koordineringsprincipen försöka nå konsensus med och hitta en strategi som är tillämpbar. Koordinationsprincipen syftar till att samordna de olika verksamhetsområdena som finns för att uppnå de önskade målen med samverkan, och ska se till att respektive aktör gör det som de är bäst på (ibid.). I både Annas och Evas situation skulle man kunna överväga användandet av samtycken, eller kalla samtliga parter på ett SIP-möte för att minska aktörers informationsövertag. Men det är slutligen separationsprincipen som ska balansera de olika aktörernas intresse. Separationsprincipen ska se till att man har en gemensam syn på problemen, men att varje profession håller sig inom sin yrkesroll, följer sitt regelverk och bevarar sitt uppdrag (ibid.). Till exempel vore det inte lämpligt för Anna eller Eva att delge information till polisen i ett samverkansmöte för att de upplever det som moraliskt rätt, då det skulle strida mot deras sekretess och egna uppdrag som socialarbetare. Det går dock inte att glömma bort att varje ungdom är unik och förhållandet till delgivandet av information kan inte se exakt likadan ut i varje fall, utan behöver justeras utifrån de ungdomar som till exempel Anna och Eva stöter på.

5.3 Sammanfattning

Flera hinder för effektiv samverkan identifierades i våra intervjuer, inklusive bristande förståelse för arbetsrollerna och ansvarsfördelningen samt begränsad kunskap om informationsdelning mellan aktörerna. För att övervinna dessa hinder betonades behovet av att etablera en gemensam uppfattning om varandras roller, ömsesidig tillit och förståelse för varandras arbete. Respondenterna framhöll att tydligt definierade roller och ansvarsområden underlättade samverkan och minskade risken för att ungdomar skulle bli förbisedda eller hamna mellan stolarna.

I vår undersökning beskrev respondenterna samverkan som något positivt. Genom metoder som SIP-möten kunde samverkan effektiviseras genom att informationen då endast behövde delas en gång med alla involverade aktörer. Dessa gemensamma möten bidrog till ökad gemensam förståelse för klientens situation och öppnade även upp möjligheter för att tillsammans hitta lösningar. Dessa möten stödjer även det förebyggande arbetet mot ungdomskriminalitet genom att möjliggöra identifiering och stödja ungdomar i ett tidigt skede. Enligt Hvindens teori som Grape presenterar (Hvinden 1995, refererad i Grape 2006, s.51,59) om gemensam problemuppfattning, målsyn och ömsesidigt beroende är det en strategi för samverkansaktörer att använda i arbetet med ungdomskriminalitet. Genom att gemensamt förstå och hantera olika hinder kan samverkan öppna upp positiva möjligheter för att främja arbetet mot ungdomskriminalitet och uppnå uppsatta mål.

Sekretesslagstiftningen utgjorde en konstant faktor i respondenternas arbete och hade en påverkan på deras möjligheter att dela information med andra aktörer. För att kringgå sekretessen och kunna diskutera klienter användes metoder såsom avidentifiering. En respondent beskrev osäkerheten som rådde kring vad som var delbart och vad som var konfidentiellt. För att undvika denna osäkerhet inom sekretessen förenklade våra respondenter sitt arbete genom att använda sig av samtycken vilket kräver klienters medgivande. En återkommande diskussion rörde frågan om huruvida sekretessen gynnade den ungdomskriminella eller socialarbetarna när samverkan mellan aktörerna inte var möjlig. Därför ansåg en

av våra respondenter att en förändring i lagstiftningen skulle förbättra deras möjligheter att arbeta med ungdomskriminalitet. Å andra sidan menade en annan respondent att bristen på kunskap kring lagstiftningen försvårade en tillämpning inom samverkansarbetet och strävan efter att minska antalet ungdomskriminella.

6. Avslutande diskussion

Vi tog utgångspunkt i frågeställningarna: *Vilka hinder och möjligheter upplever socialarbetare finns för samverkan mellan socialarbetare och andra aktörer i arbetet med ungdomskriminalitet? Och hur upplever socialarbetare att sekretesslagstiftningen påverkar arbetet med ungdomskriminalitet?* Därför valde vi att genomföra kvalitativa intervjuer med socialarbetare utifrån vårt syfte: *Att undersöka hur socialarbetare upplever samverkan med andra aktörer och hur sekretesslagstiftningen påverkar arbetet med ungdomskriminalitet.* Vi ställde frågor till de socialarbetare som arbetade med ungdomar om deras tankar avseende de hinder och möjligheterna som finns för en fungerande samverkan, men också hur nuvarande sekretesslagstiftning påverkade deras arbete med ungdomskriminalitet.

När vi analyserar hinder och möjligheter i samverkan mellan olika aktörer, framträder den betydande roll som samverkan spelar inom det sociala arbetet. När socialtjänsten och polisen arbetar tillsammans för att både förebygga och minska ungdomskriminalitet i samhället, finner de vägar att samverka trots de hinder som finns. Effektiva arbetsmetoder såsom SIP-möten har visat sig vara en tidsbesparande möjlighet för socialarbetare att dela information med flera aktörer samtidigt, samtidigt som klienten endast behöver berätta sin historia en gång. Dessa möten har en koppling till det förebyggande arbetet mot ungdomskriminalitet genom att de bidrar till att identifiera och fånga upp ungdomar i ett tidigt skede för att arbeta mot en gemensam målbild. Framträdande hinder som alla respondenter har framhåvt är det tidskrävande samverkansarbetet som de involverade aktörerna behöver hantera, i motsats till det självständiga arbetet där samverkan inte är en faktor. Det fanns även en brist på tydlighet kring ansvarsområden och en bristande tillit mellan aktörerna, vilket upplevdes som hinder. För att vara framgångsrik krävdes det en tydlig fördelning av roller för att

undvika att ungdomar hamnar mellan stolarna och för att varningssignaler inte ska missas i tid. Olika hinder inom samverkan kan riskera att leda till att den tid som skulle kunna ägnas åt att stödja ungdomar går förlorad. Samtidigt upplever vi att synen på samverkan är tvådelad. När samverkan fungerar väl betraktas den som fantastisk, men när problem uppstår är det lätt att ansvaret för problemen skylls på de andra aktörerna. Vi anser även att det är viktigt att ytterligare diskutera hur klienterna som är föremål för samverkanssamtal upplever den pågående samverkan. Är samverkan till fördel för klienten eller är den endast till för aktörernas kontrollbehov av tillgänglig information om klienterna?

Genom att analysera vårt empiriska material har vi kunnat dra slutsatser som besvarar vår andra frågeställning. Vi kan konstatera att samarbete mellan aktörer är nödvändigt på grund av deras olika arbetsuppgifter och tillgång till information, som ofta omfattas av sekretessbestämmelser. För att hantera och förebygga ungdomskriminaliteten kunde vi se att sekretesslagstiftningen påverkade arbetet i varierande grad, beroende på hur den individuellt tillämpades av olika socialarbetare. Analysen visar att möjligheterna att dela information påverkas av faktorer såsom samtycken, intresseavvägningar och arbetsplatsens regler i relation till lagstiftningen.

Två av våra respondenter betonade "samhällets bästa" i diskussionen om sekretesslagstiftningen. Vi ställde oss frågor som: Hur skulle arbetet förändras om sekretesslagstiftningen ändrades? Skulle en mer öppen delning av information gynna aktörerna men missgynna de ungdomskriminella? Skulle det leda till framgång och i så fall för vem? Eller skulle det endast öka aktörernas makt och kontroll över tillgänglig information? Vi anser att diskussionen om sekretesslagstiftningen ofta förbiser vilken påverkan en betydligt mer öppen informationsdelning mellan myndigheter skulle ha på klienten. Istället skylls det på den fyrkantiga lagstiftningen, samtidigt som man glömmer att ifrågasätta sin förståelse av lagen och sin kunskap om den korrekta tillämpningen inom det sociala arbetet. En rapport från Brottsförebyggande rådet (2021, s. 44) pekar på bristande kunskap om lagen och tolkningssvårigheter som det primära problemet kopplat till sekretesslagstiftningen, snarare än bristande möjligheter att lämna ut information enligt lagen. Detta tydliggör att det kan finnas en underliggande

kunskapsbrist hos dem som tillämpar lagen i ungdomskriminella fall. För att undvika att diskutera frågan om det fanns en laglig rätt att dela information med andra aktörer, valde vissa socialarbetare att spela ett spel. I spelet avidentifierades ungdomen, trots att alla i rummet visste vem som diskuterades. Detta var en tillämpning av en form av inofficiell strategi som prioriterade samverkan, och vissa socialarbeters upplevelser var att den komplicerade sekretesslagstiftningen inte skulle hindra den värdefulla delningen av information.

Vi har besvarat våra två frågeställningar och uppfyllt studiens syfte genom att undersöka socialarbeters upplevelser av deras arbete med samverkan och sekretess. Det upplevs som svårt och ibland problematiskt att finna balansen mellan individens integritet å ena sidan och samhällets skydd å andra sidan. Det gäller både för oss själva i förståelsen av vad som är etiskt rätt och fel, och för våra respondenter, vilket resultatet av vår studie speglar. Därför frågar vi oss själva om de politiska rösterna som höjs kring förändringar i sekretesslagstiftningen betraktas som plakatpolitik, eller om en förändring faktiskt skulle ha betydelse i bekämpningen av den allvarliga ungdomskriminaliteten?

6.1 Förslag på fortsatt forskning

Vi anser att ytterligare forskning bör bedrivas inom området samverkan mellan socialtjänst och polis, då ungdomskriminaliteten är ett stort problem i vårt samhälle och samverkan kan spela en viktig del i att bekämpa denna. Under vår undersökning har det blivit uppenbart att samverkan är en ständigt föränderlig process, och därför är det viktigt att fortsätta utveckla forskningen inom ämnet. I vår studie har vi fokuserat på socialarbeters perspektiv på samverkan, men det skulle vara intressant att inkludera andra perspektiv såsom ungdomars perspektiv på samverkan. Forskning om hur samverkan påverkar ungdomar är sällsynt, men utgör en väsentlig del av det sociala arbetet som socialtjänst och polis bedriver.

Referenser

- Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Anell, Anders & Ola Mattisson (2009). *Samverkan i kommuner och landsting: En kunskapsöversikt*. Lund: Studentlitteratur.
- Axelsson, Runo & Susanna Bihari Axelsson (2013). *Om samverkan - för utveckling av hälsa och välfärd*. Lund: Studentlitteratur.
- Brottsförebyggande rådet (2020). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2021). *Informationsdelning mellan socialtjänst och polis*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet (2022). *Skolundersökningen om brott 2021 - Om utsatthet för och delaktighet i brott*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Carlsson-Wall, Martin, Kalle Kraus & Martin Messner (2016). Performance measurement systems and the enactment of different institutional logics: Insights from a football organization. *Management Accounting Research*, 32: 45-61.
- Danermark, Björn & Christina Kullberg (1999). *Samverkan – välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.
- DiMaggio, Paul J. & Walter W. Powell (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48 (2): 147-160.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015). Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009). *Institutionell teori - idéer, moden, förändring*. Malmö: Liber.

Grape, Ove (2006). Domänkonsensus eller domänkonflikt? I: Ove Grape, Björn Blom & Roine Johansson (red.) *Organisation och omvärld – nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur.

Hajer, Maarten (2003). Policy without Polity? Policy Analysis and the Institutional Void. *Policy Sciences*, 36 (2): 175–195.

Hjerstedt, Malin, Joakim Hansson & Johan Sundqvist (2020). Sekretess mellan polis och socialtjänst - En rättslig undersökning av sekretessens styrka och utsträckning samt graden av fakultativitet. *Förvaltningsrättslig tidskrift*, 2020 (6): 613-647.

Horwath, Jan & Tony Morrison (2007). Collaboration, integration and change in children's services: Critical issues and key ingredients. *Child abuse and neglect*, 31 (1): 55-69.

Johansson, Susanna (2011a). *Rätt, makt och institutionell förändring. En kritisk analys av myndigheters samverkan i barnahus*. Doktorsavhandling. Lund: Lunds universitet.

Johansson, Susanna (2011b). Juridifiering som institutionell förändring. Om mötet mellan straffrätt och socialrätt vid interorganisatorisk samverkan. *Retfærd: Nordisk juridisk tidsskrift*, 34:4 (135): 38-59.

Kassman, Anders, Filip Wolter & Lars Oscarsson (2016). Early Individual Prevention of Chronic Offenders: The Use of Criminological Theories in the Governance of Swedish Police and Social Services. *Youth Justice*, 16 (2): 113–129.

Lind, Rolf (2019). *Vidga vetandet*. Lund: Studentlitteratur.

Phillips, Nelson, Thomas B. Lawrence & Cynthia Hardy (2000). Inter-Organizational Collaboration and The Dynamics of Institutional Fields. *Journal of Management Studies*, 37 (1): 23-43.

Reay, Trish & C.R Hinings (2009). Managing the Rivalry of Competing Institutional Logics. *Organisation Studies*, 30 (6): 629–652.

Sestoft, Dorte, Mikael Felsvang Rasmussen, Kasper Vitus & Lars Kongsrud (2014). The police, social services and psychiatry cooperation in Denmark - A new model of working practice between governmental sectors. A description of the concept, process, practice and experience. *International Journal of Law and Psychiatry*, 37 (4): 370-375.

SFS 1962:700. *Brottsbalk*.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

SFS 2009:40. *Offentlighets- och sekretesslag*.

SOU 2003:99. *Ny sekretesslag*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Stranz, Helena, Åsa Bergmark & Tomas Lundström (2019). På olika villkor – extern samverkan inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 26 (2): 132–145.

Sturup, Joakim, Amir Rostami, Hernan Mondani, Manne Gerell, Jerzy Sarnecki & Christoffer Edling (2019). Increased gun violence among young males in Sweden: A descriptive national survey and international comparison. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 25 (27): 365–378.

Svensson, Peter & Göran Ahrne (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Söderberg, Christina (2016). *Individriktad brottsprevention – om SSPF och viljan att samverka*. Doktorsavhandling. Linköping: Linköping universitet.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Williams, Lorraine (2009). Offender health and social care: A review of the evidence on inter-agency collaboration. *Health and Social Care in the Community*, 17 (6): 573–580.

Bilagor

Bilaga 1 - Informationsbrev

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

INFORMATIONSBREV

2022-11-10

1(1)

Bakgrund

Våra namn är Christoffer Schade och Dag Gullstrand. Vi studerar på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Under vår sjätte termin skriver vi en c-uppsats och undrar om du har möjlighet att vara en del av denna.

Syfte

Fokus för vår uppsats är att undersöka hur du som socialsekreterare resonerar kring sekretesslagstiftningen. Vi är intresserade av vilken roll lagen spelar i ditt arbete med ungdomskriminalitet och i samverkan mellan andra myndigheter.

Studiens genomförande

För att undersöka ämnet vill vi genomföra en intervjustudie genom enskilda intervjuer som kan ske på valfri plats, fysiskt såväl som digitalt. Intervjun beräknas ta mellan 30–45 minuter och spelas in med ditt medgivande för att sedan transkriberas. Allt inspelat och transkriberat material förvaras säkert och utan tillgång för obehöriga. När studien har avslutats kommer detta material att förstöras.

Etik

Deltagande i studien är helt frivilligt och kan närsomhelst avbrytas utan given anledning. Allt insamlat material anonymiseras och eventuella utvalda citat väljs ut utan att de ska kunna spåras till personen i fråga. Om du har några frågor om studien får du gärna kontakta oss, Christoffer och Dag eller vår handledare, Lars, på mejl eller telefon. När uppsatsen är klar kommer den publiceras av Lunds universitet.

Kontaktuppgifter

Christoffer Schade - Student

0762-62 03 04

ch3876sc-s@student.lu.se

Dag Gullstrand - Student

0700-26 15 06

da1610gu-s@student.lu.se

Lars Ohlsson - Handledare

0704-98 34 73

lars.ohlsson@soch.lu.se

Bilaga 2 – Intervjuguide

Bakgrund

1. Hur länge har du arbetat inom socialt arbete?
2. Vad är din nuvarande arbetsroll?
3. Vilken målgrupp arbetar du med?
4. Beskriv hur verksamheten du arbetar inom ser ut.

Sekretess

5. Vilken roll har sekretesslagstiftningen i ditt dagliga arbete?
6. Hur upplever du att sekretesslagstiftningen påverkar ditt arbete med andra aktörer i arbetet med ungdomskriminalitet?
7. Hur tillämpas sekretessen i ditt arbete med ungdomskriminalitet?
 1. - Vilken information får/får inte lämnas ut av dig?
8. Hade du velat ändra något i sekretesslagstiftningen för att underlätta ditt arbete med ungdomskriminalitet?

Samverkan

9. Hur samverkar du med andra aktörer i ditt arbete med ungdomskriminalitet?
10. Vilka fördelar och nackdelar ser du med samverkan med andra aktörer i ditt arbete med ungdomskriminalitet?
11. Vad gör du för att överkomma eventuella hinder i samverkan med andra aktörer i ditt arbete med ungdomskriminalitet?
12. Hur skulle du vilja att den mest optimala samverkan såg ut i ditt arbete med ungdomskriminalitet?

Avslutning

13. Är det något utöver det vi frågat om som du vill berätta om eller lyfta upp?